

Bankacılık Kanunu M. 62 Kapsamında Bankalardaki Mevduat, Katılım Fonu, Alacaklar ile Emanetlerin Zamanaşımına Uğramasını Düzenleyen Hükmünün Değerlendirilmesi

An Evaluation of the Provision Regulating the Limits of Deposits, Participation Funds, Receivables, and Trust Assets in Banks Within the Scope of Article 62 of the Banking Law

Sefer Oğuz

Yalova Üniversitesi, Hukuk Fakültesi,
Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Yalova,
Türkiye,
sefer.oguz@yalova.edu.tr,
ror.org/01x18ax09

Öz: Mevduat sözleşmesi, tüketim ödünçü, usulsüz vedia ile vekâlet sözleşmesi unsurlarını ihtiva eden, sürekli borç doğuran, karma mahiyetli sözleşmedir. Mevduat sözleşmesinde faiz verildiğinde tüketim ödünçü unsurları, faiz verilmediğinde ise usulsüz vedia sözleşmesi unsurları öne çıkar. Mevduat sözleşmesine göre bankaya teslim edilen paranın mülkiyeti bankaya ait olur ve parayı yatıran kişi (mudi) alacaklı sıfatı kazanır. Sürekli borç doğuran sözleşmelerin sona ermesinden sonra iade borcu doğar. İade borcunun doğmasıyla borç muaccel olacaktır. İade borcu muaccel olmasından itibaren on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar (TBK m. 146). BankK m. 62’de düzenlenen mevduat, alacaklar ve emanetlerin son işlem tarihinden itibaren zamanaşımı uğraması, teknik anlamda bir zaman aşımı değildir. Zira genel hükümlere göre mevduat, emanet sözleşmesine konu alacaklar son işlem tarihinden itibaren on yılın geçmesi ile zamanaşımına uğramamaktadır. Bu varlıkların bulunduğu banka, BankK m. 62 ve Yönetmeliğe uygun şekilde kanuni görev olarak kendisine yüklenen görevi takvime uygun olarak yerine getirmek zorundadır. Banka önce mevduat, alacak ve emanetleri tespit eder. Ardından bunların sahiplerine uyarı görevini ifa eder. Uyarı görevinin yapmasının ardından başvuruda bulunmayan mevduat sahiplerinin listeleri internet sitesinde ilan edilir. İlanın yapıldığı, Basın İlan Kurumu aracılığıyla en yüksek tirajlı iki gazetede duyurulur. Sonra listeler Fon’a ve Kuruluş Birliklerine gönderilir. Sahibi bulunamayan mevduat, emanet ve alacaklar; kamu alacağına dönüşerek Fon’a devredilir. Banka, BankK m. 62 ve Yönetmelikteki usule aykırı şekilde mevduatın, alacakların ve emanetlerin Fon’a devredilmesi halinde, varlıkların hak sahiplerine karşı sorumlu olacaktır. BankK m. 62 hükmü Anayasa’nın 13-35. maddeleri ile hukukun temel ilkelerine de aykırı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Mevduat Sözleşmesi, Katılım Hesabı Sözleşmesi, Kiralık Kasa Sözleşmesi, Zamanaşımı, Bankanın Sorumluluğu

Geliş Tarihi/Received: 27.03.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 04.09.2025
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
21.10.2025

Abstract: A deposit contract is a mixed contract incorporating elements of a loan for consumption, an irregular deposit, and an agency contract. It establishes a continuous obligation. When interest is paid, the characteristics of a loan for consumption become predominant; when no interest is paid, the features of an irregular deposit prevail. Under such a contract, the ownership of the funds credited to the bank passes to the bank, while the depositor assumes the status of a creditor. Upon the termination of the contractual relationship, the obligation to return the deposited amount arises. The debt becomes due and enforceable at that point. Pursuant to Article 146 of the TCO, the statute of limitations for such claims is ten years from the due date. However, the period specified under Article 62 of the Banking Law concerning deposits, participation funds, and receivables is not a statute of limitations in the technical sense. Under general provisions, claims arising from deposit or escrow agreements are not extinguished merely by the passage of time. Instead, if the depositor remains unresponsive for ten years from the last transaction date, the bank initiates a formal procedure: notifying depositors via registered mail, publishing their names on its website and in two widely circulated newspapers, and informing the Fund and banking associations. If the owners remain unidentified, the assets are transferred to the savings deposit insurance fund. Unlawful transfers in breach of Article 62 Bank Law render the bank liable to the rightful owner. This provision may be contrary to Article 13-35 of the Constitution and fundamental of principles of Law.

Keywords: Deposit Contract, Participation Account Contract, Safe Deposit Box Contract, Prescription, Bank’s Liability

Extended Abstract

The provisions regarding the statute of limitations are regulated in all branches of law. In civil law, limitation is also linked to the fact that the owner's long-term inaction on the subject of the right results in loss. First of all, in contracts that create continuous debts such as consumer loans and storage contracts, the limitation starts from the moment the contract ends, when the debt becomes due (TBK Art. 146).

In addition to the general provisions, Banking Law (BankK) Art. 62 has been regulated as a special provision regarding the prescription of rights that are the subject of bank deposit, participation fund, receivable, and trust agreement. Since BankK Art. 62 is a special provision, it is primarily applied. First of all, the prescription of receivables subject to mixed contracts containing elements of consumption loan, irregular deposit, agency contracts, and movables subject to trust agreements are subject to the same provisions. However, in general, provisions, when it comes to receivables, prescription starts with the maturity of the receivable after the termination of the contract and ten years must pass. The prescription of movables subject to the custody agreement starts from the termination of the contract as the contract creates a continuous debt and the return obligation begins. However, since the bank is not in possession of these movables subject to custody with the capacity of a bona fide possessor in the capacity of an owner, it will never acquire ownership through prescription (TCC Art. 777).

On the other hand, according to BankK Art. 62, the statute of limitations starts before the contract ends, attempts are made to reach the rightful owners, and if they cannot be reached, they are transferred to the Fund as income after the announcements. If the bank transfers in accordance with BankK Art. 62, it is relieved of its obligation to pay or return. However, when the bank transfers in violation of BankK Art. 62, since the contract has not ended according to the creditor TCC Art. 146 or the custodian TMK Art. 777, the result is in favor of the customer when he/she files a lawsuit for return. According to BankK Art. 62, the same provision is applied in the statute of limitations of receivables or movables, and if they cannot be reached, they will be transferred to the Fund with lists after two announcements (BankK Art. 62). The bank where these assets are located is BankK Art. 62 and the Regulation, after determining the deposit, trust, and receivable owners by the calendar, and after trying to reach an agreement by registered letter, the Bank announces on its website the task assigned to it as a legal duty. The Bank sends the announcement and lists to the Fund and Unions in the two newspapers with the highest circulation through the Press Advertisement Institution. With this transaction, the unsought deposits, receivables, and trusts are transformed into public receivables and transferred to the Fund. According to BankK Art. 62, the transferred deposits, receivables, and trusts are recorded as income by the Savings Deposit Insurance Fund, which is a public legal entity. On the other hand, in BankK Art. 62, starting the last transaction date while the contract is still in force before the contract is terminated constitutes a violation of the universally accepted principles of statute of limitations rule.

Consistent with the justification in Law No. 2243, BankK Art. 62 is a regulation that aims to transfer the deposits, trusts, and receivables that customers forget or do not look for in the bank to the public legal entity Fund instead of remaining in the bank. The limitation period in a safe deposit box contract starts from the date the fee was last collected or last opened (Regulation Art. 9, paragraph 2). This limitation period, starting period, and reason for starting are against the universal principles of law.

If the bank transfers the deposit, trust, and receivables of the depositor to the Fund in violation of the procedure in Art. 62 of BankK and the Regulation, the bank is obliged to pay the depositor. However, according to general provisions, the limitation period starts from the maturity of the receivable in contracts that create continuous debts. Therefore, the limitation period should not start before the deposit and trust contracts are terminated since they are contracts creating continuous obligations.

Safekeeping contracts are also agreements that create continuous debts and the statute of limitations will not start to run before they are terminated. Even if five years have passed since the trust agreement has ended and the debt to return in kind has become due, the bank will never acquire ownership since it does not have the title to the kept movable. As can be seen, the period for the rightful owners to access their deposits and assets in trust in banks has been restricted, by deviating considerably from the justification of Art. 17 of the Deposit Protection Law No. 2243 in 1933. As stated above, it is foreseen that the statute of limitations will start from the date of the last transaction according to Art. 62 of the Bank Law. If the duty of searching for the rightful owners after the transfer to the public is reached, no provision is made for additional time to continue searching for the owners by taking them into custody in a public institution or for payment in their applications. In addition, the Court of Cassation prevented the Fund from becoming a party to these lawsuits and left all risks to the bank and the bank customer. Within the scope of the reasons listed above, it can be said that the provision of Art. 62 of the Bank Law is contrary to both the universal principles of law and the provisions of Arts 13 and 35 of the Constitution.

Giriş

Bankacılık faaliyetlerinin tarihsel gelişimi incelendiğinde, bankaların esas itibarıyla saklama hizmeti sunma, kredi sağlama ve ödeme işlemlerine aracılık etme işlevlerini üstlendikleri görülmektedir.

Bu hizmetlerin ilki olan saklama faaliyeti, tarihsel olarak ilk kez tapınaklarda gerçekleştirilmiş olup, söz konusu tapınakların zamanla “güven kurumu” olarak anılmasına ve modern bankacılığın temellerini oluşturmasına zemin hazırladığı kabul edilmektedir. Bankaların “güven kurumu” olarak anılmasının temel nedeni, bankaların topladıkları mevduatı ve emanetleri koruma yükümlülüğüdür. Bankalar, özel kanun ile kurulan ve kendilerine çeşitli imtiyazlar tanınan kuruluşlardır. Bankalar müşterilerinde güven oluşturmaktadır ve bu güveni korumakla yükümlüdür. Bu yükümlülük kapsamında, müşterilerine karşı yüksek bir özen gösterme borcu altındadırlar¹.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun (BankK) 62. maddesi uyarınca; bankalara mevduat, alacak ve emanet niteliğindeki değerlerin, hak sahipleri tarafından aranmaması veya bankanın makul çabalarına rağmen bu kişilere ulaşılamaması hâlinde, söz konusu varlıkların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (Fon) devri yükümlülüğü getirilmiştir.

Çalışma konumuzu oluşturan aranmayan mevduat, alacak ve emanetlerin Fon’a devrine ilişkin nihai düzenleme olan BankK m. 62, uzun bir tarihsel sürecin sonucunda ortaya çıkmıştır². Bu alandaki ilk yasal düzenleme, 1933 tarihli ve 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanunu’nun 17. maddesi ile yapılmıştır. Anılan hüküm uyarınca, son işlem tarihinden itibaren on yıl süreyle aranmayan mevduatın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’na (TCMB) devredilmesi öngörülmüştür. Devirden sonra, Merkez Bankası’nın dört yıl boyunca tebligat ve ilan yoluyla mevduat sahiplerini aramaya devam etmesi hükme bağlanmış; bu süre zarfında da hak sahiplerine ulaşılamaması halinde, ilgili tutarların zamanaşımına uğrayarak Devlet’e intikali düzenlenmiştir³. Söz konusu hükmün gerekçesinde; sahipleri tarafından unutulmuş ya da aranmayan mevduatın banka uhdesinde kalmasının uygun görülmediği, bunun yerine Merkez Bankası’na devredilerek, bu süreçte hak sahipleri ya da mirasçıları tarafından başvuru yapılmaması halinde, ilgili tutarların Devlet lehine kaydedilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Böylece hem mevduat sahiplerinin menfaatleri hem de Devletin hakkı arasında bir denge sağlanması hedeflenmiştir. Başka bir ifade ile mevduat sahibi kişilerin hakkı ile Devlet’in hakkı telif edilecektir⁴.

¹ İstanbul BAM 12. HD, 01.06.2023, E. 2021/40., 2023/864; Antalya BAM 11. HD, 20.03.2023, E.2021/857, K. 2023/537, www.emsal.uyap.gov.tr (Erişim tarihi:26.06.2025).

² Bu konuda Banka mevduatına uygulanan zamanaşımı süreleri için bkz. Elif Koç, *Zamanaşımına Uğramış Mevduat Alacakları*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 76.

³ Mustafa Çeker, *Hukuki Yönden Banka Mevduatı*, (Adana: Karahan Kitapevi, 2004), 34.

⁴ Koç, *Zamanaşımına Uğramış Mevduat Alacakları*, 77 dn.324.

Anılan hüküm, Fransız hukukundan iktibas edilmiştir. Nitekim Fransa'da 1914 yılında yapılan düzenleme ile aktif olmayan mevduatın özel bir fona devrini takiben, hak sahiplerinin yirmi yıl içerisinde haklarını ispat etmeleri halinde bu tutarların kendilerine iadesi öngörülmüştür⁵.

Mevduatı Koruma Kanunu ilga edilerek 1936 yılında 2999 sayılı Bankalar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun'da da aranmayan mevduatın devrine ilişkin on yıllık zamanaşımı süresi korunmuştur. Ancak Merkez Bankası'nın hak sahiplerini arama süresi dört yıldan iki yıla indirilmiştir (m. 41)⁶. Bu süre içerisinde, hak sahiplerinin başvuru yapmasını sağlamak amacıyla, Merkez Bankası tarafından kişilere tebligat gönderilmesi ve ilan yoluyla arama işlemlerinin sürdürülmesi gerekmektedir.

2999 sayılı Bankalar Kanun'unda, 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile yapılan değişiklik yapılmıştır. Anılan değişiklik ile iki yıla indirilen mevduat sahiplerini arama süresi, beş yıla çıkarılmıştır. 7129 sayılı Kanunu, 3182 sayılı Bankalar Kanunu ile ilga edilmiştir. 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 36. maddesinde son yazılı işlem tarihinden itibaren on yıl aranmayan mevduat, alacak ve emanetlerin Merkez Bankası'na devredileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak, bu devirden sonra, Merkez Bankasının hak sahiplerini arama süresi bir yıla indirilmiştir.

3182 sayılı Bankalar Kanunu ise, 18.06.1999 tarihinde çıkarılan 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile son yazılı işlem tarihinden itibaren on yıl aranmayan mevduat, alacak ve emanetlerin Fon'a gelir olarak kaydedileceği düzenlenmiştir. Zamanaşımına tâbi olunması, her türlü mevduat, emanet ve alacakların en son talep, işlem veya yazılı talimat tarihinden itibaren 10 yıl içinde aranmaması durumunda söz konusu olacaktır⁷ (m. 10, f. 4).

4389 sayılı Bankalar Kanunu, 5411 sayılı BankK'nun 168. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. 5411 sayılı BankK'nın 62. maddesi gerekçesinde, ilgili hükmün 4389 sayılı Kanun'un m. 10, f. 4 esas alınarak düzenlendiği ifade edilmiştir. 4389 sayılı Bankalar Kanunu m. 10, f. 4 ile 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 62'nin ortak noktası *on yıl aranmayan, mevduat, alacak ve emanetlerin Fon'a devri* ile hak arama sürecinin sona erdirilmesidir. Başka bir deyişle, Merkez Bankası'nın mevduat sahiplerini arama görevi ve hak sahiplerine mevduat sözleşmesinden doğan alacakları ödeme görevi, Fon'a devredilmiştir. Merkez Bankası'na mevduat sahiplerinin araması ve müracaat eden hak sahiplerine ödeme yapılması için tanınan bir yıllık ek süre, Fon'a tanınmamıştır.

Yukarıda; düzenlenen hükümlerin amacı, hak sahipleri tarafından aranmayan alacakların, bankaların mülkiyetine geçmesi yerine kamuya devrini sağlamaktır⁸. Bu şekilde özel bir düzenleme kanunlaştırılmadan önce mevduat, alacak ve emanetler; Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan genel hükümlerde öngörülen zamanaşımı sürelerine tâbi olmaktadır. Genel hükümlere göre zamanaşımına uğrayan mevduat ve alacak eksik borç haline gelir. Bu durumu anlayabilmek için mevduat, katılım fonu, alacak ve emanetlerin özel hukuk yönünden hak çeşidinin tespit edilerek; zamanaşımının başlama tarihinin tespit edilmesi için bu sözleşmelerin unsurlarına bakılması gerekir. Ancak, saklama sözleşmesine (TBK m. 561-570) konu taşınırın zamanaşımı ile iktisabı hiçbir şekilde söz konusu olmayacaktır (TMK m. 777, f. 1). Bu nedenle, taşınır olan emanetlerin eksik borç haline gelmesi de mümkün değildir.

Konunun Medeni Hukuk yönünden daha kolay ortaya koyulması için zamanaşımına uğrayacak varlıkların, konu olduğu sözleşmelere ve sözleşmelerin konusu olan alacak ve taşınırlara göre tasnif edilmesi lazım gelir. Bunlardan ilki, tüketim ödücü veya usulsüz saklama sözleşmesine konu olan;

⁵ Şit İmamoğlu, "Mevduatta Zamanaşımı", *Batider*, XXXI/1, (2015), 171.

⁶ Koç, *Zamanaşımına Uğramış Mevduat*, 78.

⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, (Yargıtay), K. 2013/10241, (17.05.2013), Yargıtay.gov.tr, (Erişim tarihi:26.06.2025).

⁸ Ahmet Battal, "Mevduatta Zamanaşımı Konusundaki Mevzuatın ve Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi", *Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu: Bildiriler ve Tartışmalar*, ed. Cavid Abdullahzade, (Ankara: Batider, 2007), 29; Yurdagül Rüzgar, "Mevzuat, Yargıtay Kararları ve Doktrin Işığında Mevduatta Zamanaşımının Değerlendirmesi, Mevduatın İade Edilmemesinin Hukuki Sonuçları", *Bankacılar Dergisi*, 63 (2007), 72.

misilen iadesi mümkün olan para, değerli maden ve sermaye piyasasında işlem gören menkul kıymetler ile bedelleri olan alacaklardır. İkincisi ise, adi saklama sözleşmesine konu olan parça borcu niteliğini haiz ve aynen iadesi gereken taşınırlardır. Kiralık kasa sözleşmesinin konusu olan taşınırların da bu kapsama dâhil edilmesi gerekir⁹. Öte yandan, adi saklama sözleşmesinin konusu olmakla birlikte, misli nitelikte para ve kıymetli maden ve menkul kıymetler de alacak olarak nitelendirilmesi iktiza eder.

Bu çalışmanın konusunu mevduat ve katılım bankalarında bulunan, on yıldan fazla hesaplarda işlem yapılmayan, sahibi tarafından aranmayan mevduat, katılım fonu, diğer alacak ve emanetlerin zamanaşımına uğraması oluşturmaktadır¹⁰. Çalışmada, son işlem tarihinden itibaren on yıldan fazla aranmayan mevduat, katılım fonu, diğer alacak ve emanetlerin usule aykırı olarak zamanaşımına uğraması halinde sorumluluğun kime ait olacağı da ortaya konmaya çalışılacaktır. Ayrıca, BankK m. 62 hükmünün hukukun genel ilkeleri ile Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine ve özellikle orantılılık ilkesine aykırı olup olmadığı konusu da değerlendirilecektir.

I. Bankacılık Kanunu m. 62'ye Benzer Düzenlemeler

Türk Hukukunda, BankK m. 62 hükmü dışında, hak sahipleri tarafından aranmayan para veya varlıkların, hazine ya da bağımsız idari otoritelere gelir olarak aktarılmasına icazet veren çeşitli düzenlemeler mevcuttur. Bu düzenlemelerden biri, Anayasa Mahkemesi (AYM) Kararı¹¹ ile iptal edilen 2308 sayılı Şirketlerin Müruru Zamana Uğrayan Kupon Tahvilat ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanunda¹² yer almaktaydı.

Bir diğeri ise, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu¹³ (SPK) m. 83, f. 4'te düzenlenmiştir. Kanun koyucu, SPK m. 83, f. 4'te, yatırım hizmet ve faaliyetlerinden kaynaklanan her türlü emanet ve alacağın, hesap sahibinin yaptığı en son talep, işlem veya herhangi bir şekilde verdiği yazılı talimat tarihinden itibaren on yıl içinde talep ve tahsil edilmemesi halinde Yatırımcı Tazmin Merkezi'ne (YTM) gelir olarak kaydedilmesini düzenlemekteydi. Ancak bu hüküm, 7136 sayılı Kanun¹⁴ ile değiştirilmiştir. 7136 sayılı Kanunun 12. maddesi, *"yatırım hizmet ve faaliyetlerinden kaynaklanan her türlü emanet ve alacağın, hesap sahibinin yaptığı en son talep, işlem veya herhangi bir şekilde verdiği yazılı talimat tarihinden itibaren on yıl içinde talep ve tahsil edilmemesi halinde YTM'ye emaneten devredileceği"* şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca, başvuran hak sahiplerine, alacaklarının iade edileceği hüküm altına alınmıştır. Hak sahiplerine alacaklarının iade edilmesine ilişkin usul ve esasların Kurul tarafından belirleneceği de aynı hükümde düzenlenmiştir. Ancak, bu değişiklikten önce mülga hükme göre gelir kaydedilen tutarların iade edilmeyeceği de düzenlenmiştir (SPK m. 83, f. 4 son cümle). Bu hükme göre, yatırım kuruluşlarının zorunlu tasfiyesi ile görevli olan kurum YTM iken, el konulan veya faaliyet izni kaldırılan bankaların tasfiyesi ile görevli kurum Fon'dur. Bu kurumların her ikisi de kamu tüzel kişisidir.

Ayrıca, BankK m. 62'nin uygulamasına ilişkin olarak Zamanaşımına Uğrayan, Mevduat, Katılım Fonu ve Alacaklara İlişkin Usul ve Hakkında Bir Yönetmelik¹⁵ çıkartılmıştır. Bu Yönetmelik'te bankaların emanetinde bulunan varlıklar sayılmıştır. Bankanın emanetinde zamanaşımına uğrayacak varlıklar; pay senetleri ve tahviller, yatırım fonu katılma belgeleri, çek karnesi verilen müşterilerdeki her bir çek için

⁹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Aziz Erman Bayram. "Kasa Kiralama Sözleşmesi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29/4, (2021), 47-87.

¹⁰ Doktrinde, bu hesaplar için sahihsiz mevduat ifadesini kullanılmaktadır. Kanaatimce, bankalar hesap açarken mevduat sahibinin ad ve soyadı ile yerleşim yerini sözleşmelere yazar; adını ve mevduat tutarını en azından mevduat cüzdanına yazarak mudiye teslim ederler. Bu itibarla, sahihsiz mevduat değil, aranmayan veya sahibi tespit edilemeyen hesaplardan ve dolayısıyla alacak ve emanetlerden bahsedebiliriz. Bkz. Şit, "Mevduatta Zamanaşımı", 163-186.

¹¹ Anayasa Mahkemesi (AYM), K. 2019/21 (14.04.2019). www.anayasa.gov.tr, (Erişim tarihi:26.06.2025).

¹² Şirketlerin Müruru Zamana Uğrayan Kupon Tahvilat ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanun, Resmi Gazete 2308 (26.06.1933), Kanun No. 2308.

¹³ Sermaye Piyasası Kanunu (SPK), Resmi Gazete 28513 (30.12.2012), Kanun No. 6362.

¹⁴ Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete, 31462 (22.04.2021), Kanun No. 7316.

¹⁵ Mevduat ve Katılım Fonu Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete 26333 (01.11.2006).

bankanın ödemekle zorunlu olduğu rehinli bedeller, havale bedelleri, mevduat hesaplarındaki alacaklar olarak sayılmıştır (m. 8, f. I). Bu emanetlere kiralık kasa sözleşmesine konu varlıkları da eklemek gerekir. Bu varlıklar, müşterileri tarafından açık ya da kapalı olarak bırakılan taşınır olabir¹⁶.

II. Bankacılık Hukukunda Mevduat, Katılım Fonu, (Alacak) ve Emanetler

Bankacılık faaliyetlerinde bulunmak, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu'nun iznine tabidir. Bankaların, mevduat ve katılım fonu kabulü konularında bu işlemleri yapabilmeleri için faaliyet izni almış olmaları şarttır (BankK m. 4/a). Buna göre mevduat veya katılım fonu hesabı ancak bunları kabul etmeye yetkili bankalarda açılabilir. Bu itibarla, banka olarak kurulmamış veya banka olarak mevduat toplama izni almamış kuruluşların topladığı fonlar mevduat olarak kabul edilmeyecektir¹⁷. Ancak, bankanın topladığı fonun mevduat olarak kabul edilmemesi fonun alacak olarak nitelendirilmesine engel teşkil etmeyecektir.

A. Bankacılık hukukunda mevduat ve katılım fonu (alacak)

Mevduatın sözcük anlamı "belli bir süre sonunda veya istenildiğinde çekilmek üzere bankalara faizle yatırılan para, tevdiat ve ikinci grupta ise yatırım" olarak tanımlanmıştır¹⁸. Mevduat sözleşmesinin konusu, Türk Lirası (TL) cinsinden olabileceği gibi; yabancı para birimleri ile altın, gümüş ve platin gibi kıymetli madenler de olabilir.

Bir mevduat sözleşmesi kapsamında, taraflarca kararlaştırılan bir miktar paraya faiz ödenmesi şartına bağlı olarak kararlaştırılması hâlinde tüketim ödücü sözleşmesi (TBK m. 386-392); faiz ödenmesi şartına bağlı olarak kararlaştırılmaması durumunda ise usulsüz tevdi sözleşmesi (TBK m. 561-570) hükümleri ağırlık kazanmaktadır¹⁹. Münhasıran bankaların mevduat sözleşmelerinde takas, mahsup ve hapis hakkını ileri süreceğine ilişkin hükümler yer almaktadır²⁰.

Gerek tüketim ödücü gerekse usulsüz tevdi sözleşmesi niteliğinde olan mevduat sözleşmesinin ifası amacıyla tevdi edilen şeyin mülkiyeti bankaya geçer. Böylece mudi, bankaya karşı nisbi hak ve alacak hakkına sahip olur²¹.

Çek hesabı açma sözleşmesi, vadesiz mevduat sözleşmesi unsurlarını ihtiva eder. Bu sözleşme, faiz yürütülmeden çek ödemelerinde kullanılmak amacıyla açılan usulsüz tevdi sözleşmesi niteliğindedir. Bununla birlikte, hukuken anılan tasarruf mevduatı hesabından, tacir sıfatını haiz olmayan kimseler lehine hamiline çek düzenlenmesine imkân bulunmamaktadır (ÇK m. 2, f. VI)²². Başka bir deyişle, tacir sıfatı taşımayan kişiler adına düzenlenen hamiline çeklerin işlediği hesabın ayrı olması ve yalnızca bu hesaptan işlem yapılması zorunludur. Bankaların nezdinde, çek henüz teslim edilmemiş olsa dahi, çeki alacak kişi adına açılmış bulunan ve bankanın ödeme yükümlülüğü altında olduğu tutarın bloke edildiği hesaplarda yer alan paraların ve havale bedellerinin bulunduğu görülmektedir (Yönetmelik, m. 8). Bunlar da BankK m. 62 kapsamında "alacak" olarak nitelendirilebilir.

Mevduat sözleşmesi, faiz ödenmesi hâlinde tüketim ödücü niteliği; faiz ödenmemesi hâlinde ise usulsüz vedia sözleşmesi niteliği ağır basan, bununla birlikte vekâlet sözleşmesine özgü unsurları da

¹⁶ Bayram, "Kasa Kiralama Sözleşmesi", 50.

¹⁷ Mevduat sayılmayan haller konusunda bkz. Ünal Tekinalp, *Ünal Tekinalp'in Banka Hukukunun Esasları* (İstanbul: Vedat kitapçılık, 2009), 245; Yaşar Alıcı, *Bankacılık Kanunu Şerhi, C. I*, (İstanbul: Beta, 2017), 1045-1053.

¹⁸ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (Ankara; Türk Dil Kurumu, 10. B, 2005), 1383.

¹⁹ Haluk Konuralp, "Banka Tasarruf Mevduatının Hukuki Niteliği", 1/18, *Ankara Barosu Dergisi* (1980), 18; Akgün, *Mevduat Sözleşmeleri*, 82.

²⁰ Bu konuda bkz. Şener, *Mevduat*, 313; Mustafa Topaloğlu, "Banka Mevduatı Üzerine Takas ve Hapis Hakkı", *Adana Barosu Bülteni*, 4/11 (2004), 1-4; Selçuk Özer, *Mevduat Rehni*, (İstanbul: DER Yayınları, 2016).

²¹ Zahit İmre, "Usulsüz Vedia Akdi Türk-İsviçre, Alman ve Fransız Hukuku Üzerinde Bir Tetkik", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası X/1-2* (1944), 206.

²² Çek Kanuna göre hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin yapıldığı, ayrı çek hesapları açılır. Çek Kanunu (Çek K.), Resmi Gazete 27438, (20.12.2009), Kanun No. 5941 (m. 2, f. 6).

ihativa eden, sürekli borç doğuran karma mahiyetli sözleşmedir²³. Bu kapsamda borçluyu kesintisiz şekilde, belli bir süre boyunca edimini ifa yükümlülüğü borcu altında soka sözleşmeler, sürekli borç ilişkisi niteliğinde değerlendirilirler²⁴.

Bazı görüşlerde, mevduat sözleşmesinin hem tüketim ödücü hem de usulsüz tevdi akdi unsurlarını içerdiği kabul edilmekle birlikte, bu sözleşmelerin yapısında ve birleşimlerinde farklılıklar bulunduğu ileri sürülmektedir.

Bir görüşe göre mevduat sözleşmesi, karma mahiyetli bir sözleşme²⁵ olarak nitelendirilirken; bir diğer görüşte, sözleşmenin kendine özgü (*sui generis*) bir yapıya sahip olduğu savunulmaktadır²⁶.

Yargıtay tarafından ise mevduat sözleşmesi, tüketim ödücü ve usulsüz tevdi sözleşmesinin unsurlarını haiz, fakat bu sözleşme tiplerinden farklı unsurlar da içeren kendine özgü (*sui generis*) bir sözleşme olarak nitelendirilmektedir²⁷. Doktrinde, Yargıtay'ın mevduat sözleşmesine ilişkin bu nitelendirmesi, haklı olarak eleştirilmiştir. Mevduat sözleşmesinin, kanunda açıkça düzenlenen sözleşme tipleriyle birebir örtüşmeyen kendine özgü unsurlar içermemesi nedeniyle bu şekilde nitelendirilmesinin isabetli olmadığı ileri sürülmüştür²⁸.

Usulsüz vedia ve tüketim ödücü sözleşmeleri kapsamında, mülkiyet bankaya geçmekte; parayı tevdi eden kişi ise yalnızca alacaklı sıfatını haiz olmaktadır²⁹. Bu aşamanın ardından, malvarlığında meydana gelebilecek yarar ve hasarın bankaya ait olduğu kabul edilmektedir. Bankalar, söz konusu sözleşmeler kapsamında kendilerine tevdi edilen nakit veya diğer misli eşyalar üzerinde tasarruf hakkını haiz olmaktadır. Bu durumda, mevduat sözleşmesinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde, tüketim ödücü ve usulsüz tevdi sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerekmektedir.

Banka, saklama hizmeti dışında, müşterileriyle kurduğu ve aynı miktar ile aynı cinste iade borcu altına girdiği hukuki ilişkilerde borçlu sıfatını kazanmakta; parayı tevdi eden kişiler ise alacaklı konumunda bulunmaktadır.

Bu kapsamda, tahsile verilen senetlerin karşılıkları, tazmini istenen teminat mektuplarına ilişkin ödemeler, akreditif kapsamında yapılan tediyeler, havale bedelleri ve teminat amacıyla yatırılan paralar³⁰, banka nezdinde bulunan ve emanet sözleşmesi unsurları taşıyan kalemler arasında sayılabilmektedir. Bununla birlikte, banka, mislen ödeme yükümlülüğü altında bulunduğu bu tür varlıkları serbestçe kullanabilmektedir.

B. Bankacılık hukukunda emanet ve kiralık kasaya konan kıymetler

Bankacılık faaliyetlerinden biri de saklama hizmeti sunmaktır (BankK m. 4-f Mevduat, katılım fonu, alacaklar ve emanetler, taşınır nitelikte malvarlığı hakları arasında yer almaktadırlar. Bankacılık Kanunu'nda sayılan faaliyet konularından biri de emanet alma işlemidir (BankK m. 4-h). Emanet,

²³ Tekinalp, *Banka Hukuku*, 311; Çeker, *Mevduat*, 265.

²⁴ Özer Seliçi, *Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi*, (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1977), 72; Ertaş, "Sürekli Borç İlişkileri", 3094; Şeref Ertaş, "Sürekli Borç İlişkilerinde (Dauerschuldverhaeltnisse) Zamanaşımı," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16/Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan (Basım Yılı: 2015), 3094.

²⁵ Tekinalp, *Banka Hukuku*, 311; Çeker, *Mevduat*, 265.

²⁶ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, 329; Çeker, *Mevduat*, 29; Alıcı, *Bankacılık Kanunu*, 1063; Meryem Solmaz, *Bankanın Mevduat Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğu*, İstanbul: On İki Levha, 2024, 27.

²⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Yargıtay HGK), K. 1994/398 (15.06.1994); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2013/7417 (16.04.2013); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2016/963 (28.01.2016); Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2016/6449 (10.05.20196. www.emsal.uyap.gov.tr (Erişim tarihi:17.02.2025).

²⁸ Akgün, *Mevduat Sözleşmeleri*, 82.

²⁹ İmre, "Usulsüz Vedia", 196.

³⁰ Alıcı, *Bankacılık Kanunu C. II*, 1175.

koruma, yönetim ve gelirlerinin tahsil edilmesi amacıyla bankaya teslim edilen menkuller olarak tanımlanmaktadır³¹.

Bu çerçevede, faaliyet izni almış olması kaydı ile bankaların efektif kambiyo işlemleri dâhil olmak üzere; para piyasası araçlarının alım ve satımı ile kıymetli madenlerin alım ve satımı veya kıymetlerin emanete alınmasına yönelik işlemlerin gerçekleştirilmesine imkân tanınmaktadır. Söz konusu emanet işlemleri, nazım hesaplarda izlenmekte olup; bilanço dışı hesaplardan biri olarak değerlendirilmektedir³². Örneğin, iskonto ve iştirah edilen senetler, bilançoda 982 kodu ile “emanet ve rehinli kıymetler” başlığı altında sınıflandırılmaktadır³³.

Bankaların emanetinde, hisse senedi, tahviller, yatırım fonu katılma belgesi, kıymetli maden ve taşlar bulunur (Yönetmelik, m. 8). Bu emanetlerden misli nitelik taşımayanların, aynen iadesi zorunlu taşınır malvarlığı unsurları olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamdaki işlemlerin konusunu, üçüncü kişilere ait emanetler, kambiyo işlemine konu edilebilecek değerler, para piyasası araçları ve kıymetli madenler oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere, emanetlerin konu edildiği sözleşmeler; tevdi ve vekâlet sözleşmelerine özgü unsurlar içeren, karma nitelikte sözleşmeler olarak ortaya çıkmaktadır.

Bankacılık Kanunu m. 135, f. I'de “kiralık kasa mevcudu” ifadesine yer verilmektedir. Bankaların faaliyetlerinden biri de, saklama hizmeti kapsamında kiralık kasa hizmeti sunmaktır. Bu kapsamda, kiralık kasa sözleşmeleriyle kapalı tevdi işlemleri kastedilmektedir. Doktrinde kiralık kasa sözleşmesinin hukuki niteliği tartışmalıdır. Bir görüşe göre, kiralık kasa sözleşmesi; kira sözleşmesi unsurlarının ağır bastığı, bununla birlikte vedia ve vekâlet sözleşmesi unsurlarını da kanunun öngörmediği şekilde içeren karma nitelikte bir sözleşmedir³⁴. Başka bir görüşe göre ise, kiralık kasaya konulan kıymetlerin emanet kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir³⁵. Zira mülkiyetin hâlâ müşteride bulunduğu bu tür sözleşmelerde (kiralık kasa ve kapalı saklama sözleşmeleri), bankanın yükümlülüğü; taşınır niteliğindeki eşyayı saklamak ve talep hâlinde aynen iade etmektir. Başka bir görüşe göre ise kiralık kasa sözleşmesi; kira, vedia ve vekâlet sözleşmesi unsurları içeren karma sözleşmedir³⁶. Nihayet başka bir görüşe göre ise; sözleşme, kira ve vekâlet sözleşmelerinin asli unsurlarının, kanunda öngörülmemiş biçimde birleşmesiyle oluşan karma bir yapı arz etmektedir³⁷.

Bankanın, kiralık kasada zilyetliğinde bulunan eşyayı ve kapalı şekilde tevdi edilen eşyayı aynen geri verme sorumluluğu bulunmaktadır (TMK m. 993). Ancak, burada bankanın kasa içindeki şeyler üzerinde zilyetlik iradesi ile filli hâkimiyete sahip olmaması sebebi ile zilyet sıfatını kazanamayacağı kabul edilmektedir³⁸. Bu sebeple, bankaya bu eşyalar bakımından ne zilyetlik ne de mülkiyet geçtiğinden; bunlar üzerinde bankanın bir alacak hakkı doğmamaktadır. Bu itibarla, söz konusu hakların zamanaşımına tabi olmayacağı kabul edilmelidir³⁹.

Bununla birlikte, Yönetmelik'in 9. maddesinde, kiralık kasa sözleşmeleri bakımından zamanaşımı süresinin; kira bedelinin en son tahsil edildiği veya kasanın en son açıldığı tarihten itibaren işlemeye başlayacağı düzenlenmiştir. Doktrinde bir görüşe göre, bankanın üçüncü kişinin mülkiyetinin devam

³¹ Alıcı, Bankacılık Kanunu, C. II, 1175.

³² Cemal İbiş vd., *Banka Muhasebesi Banka Muhasebesi*, (İstanbul: G.M. Matbaacılık ve Ticaret A.Ş., 2018), 257.

³³ İbiş vd., *Banka Muhasebesi İlkeler ve Uygulamalar*, 79.

³⁴ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1306; İbrahim Kaplan, *Banka Sözleşmeleri Hukuku*, C. I, (Ankara: Dayıncı yayımları 1996), 210; Ahmet Battal, *Güven Kurumu Niteliğindeki İşlemlerde Bankaların Hukuki Sorumluluğu*, (Ankara: Batider, 2001), 270; Bayram, “Kasa Kiralama Sözleşmesi”, 55.

³⁵ Alıcı, *Bankacılık Kanunu*, C. II, 1175.

³⁶ Konualp, 19; Haluk Tandoğan, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, (Cilt I/1), (Ankara: Batider, 1985), 65-66; Tekinalp, *Bankacılık Hukuku*, 469-470; Kaplan, *Banka Sözleşmeleri*, 210; Akgün, *Mevduat Sözleşmeleri*, 68; Çeker, *Mevduat*, 28-29.

³⁷ Bayram, “Kasa Kiralama Sözleşmesi”, 55.

³⁸ Kaplan, *Banka Sözleşmeleri*, 216-217; Akgün, *Mevduat Sözleşmeleri*, 69.

³⁹ Tekinalp, *Bankacılık Hukuku*, 434; Şener, *Mevduat*, 76-81; Şit İmamoğlu, “Mevduatta Zamanaşımı”, 173; Çeker, *Mevduat*, 31; Akgün, *Mevduat Sözleşmeleri*, 82; Özer, *Mevduat Rehni*, 7-8.

ettiği taşınırı, emanete alındığı tarihten değil de; zamanaşımının en son kira ücretinin veya en son açıldığı tarihten itibaren başlatması AY m. 35'e aykırıdır⁴⁰.

C. Bankacılık hukukunda emanet ve kiralık kasaya konan kıymetler

Emanet olarak teslim alınan ve kiralık kasa sözleşmesi kapsamında banka tarafından saklama hizmetine konu edilen sözleşmelerde, adi vedia sözleşmesinin unsurlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Adi vedia sözleşmesi, eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup; saklanacak eşya için açıkça ücret kararlaştırılmadıkça, bu yönde bir talepte bulunulması mümkün değildir⁴¹. Ancak bankalar tarafından, bu saklama hizmeti tacir sıfatıyla ve ücret karşılığında ifa edildiğinden, söz konusu sözleşmenin iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olarak nitelendirilmesi mümkündür.

Kiralık kasa sözleşmesi müşterisinin vefatından sonra, aksi kararlaştırılmadıysa, mirasçılar sözleşmenin tarafı haline gelir. Bundan sonra kasanın açılışı, mirasçılarının tümü, vergi memuru ve tereke temsilcisi huzurunda yapılır (VİK m. 23)⁴².

Banka tarafından, adi vedia sözleşmesine konu edilerek teslim alınan eşyanın kullanılması hukuken mümkün olmadığı gibi, bu eşyanın aynen iade edilmesi yükümlülüğü de doğmaktadır⁴³. Bu bağlamda, mülkiyet hakkı saklayana değil, saklatana ait olduğundan; saklatan kişi, taşınır üzerinde mutlak hak sahibidir⁴⁴. Bankanın iflas etmesi hâlinde, saklatan tarafından adi vedia sözleşmesi çerçevesinde teslim edilen eşya üzerindeki mülkiyet hakkı, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir; eşyanın aynen iadesi talep edilebilecektir. Oysa tüketim ödücü veya usulsüz vedia sözleşmeleri kapsamında, mudi yalnızca alacaklı sıfatını haiz olduğundan, diğer alacaklılar gibi mevduat toplayan bankanın iflas masasına alacağını yazdırmak zorundadır⁴⁵. Müşteri kiralık kasa sözleşmesinin kurulmasından sonra iflas ederse; banka, işleyecek kiralık kasa ücreti için teminat verilmesini isteyebilir (TBK 332, f. 1)⁴⁶.

Kiralık kasa sözleşmesi, kira sözleşmesi yanında adi vedia sözleşmesi unsurları taşıyan bir sözleşmedir. TBK m. 146 uyarınca, bu sözleşmeye konu haklar bakımından, sözleşme sona ermediği sürece zamanaşımı süresi işlemeyecektir⁴⁷. Buna karşılık BankK m. 62'de zamanaşımının başlaması için sözleşmenin sona erip ermediğine bakılmaksızın, son işlem tarihinden itibaren on yılın geçmiş olması yeterli sayılmaktadır. Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerin, fesih beyanı ile sona erdiği kabul edilmektedir⁴⁸. Sözleşmenin konusunu oluşturan taşınırın iadesine ilişkin borcun doğmasıyla birlikte ise zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı belirtilmektedir.

D. Genel hükümlerde mevduat, katılım fonu, (alacak) ve emanet sözleşmelerine konu olan hakların çeşidi ile bunların zamanaşımı ilişkisi

Türk hukukunda zamanaşımının iki farklı hukukî etkisinin bulunduğu kabul edilmektedir. Bunlara ilk örnek taşınır malların da konu olduğu kazandırıcı zamanaşımıdır (TMK m. 777). İkincisi ise, kanunda öngörülen sürenin geçmesi ile bir alacağı eksik borç haline getiren düşürücü (ıskatî) zamanaşımıdır (TBK m. 146).

Zamanaşımı, kanunda öngörülen sürenin geçmesi şartı ile diğer şartlarında gerçekleşmesiyle bir şeyin mülkiyetini kazanmaya veya borçtan kurtulmaya imkân veren defi hakkı bahşeden bir kurumdur⁴⁹. Bu

⁴⁰ Bayram, "Kasa Kiralama Sözleşmesi" 82.

⁴¹ İmre, "Usulsüz Vedia", 193.

⁴² Bayram, "Kasa Kiralama Sözleşmesi" 79.

⁴³ İmre, "Usulsüz Vedia", 191.

⁴⁴ İmre, "Usulsüz Vedia", 206.

⁴⁵ İmre, "Usulsüz Vedia", 208.

⁴⁶ Bayram, "Kasa Kiralama Sözleşmesi" 79.

⁴⁷ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1307.

⁴⁸ Bu konuda bkz. yuk. II. A.

⁴⁹ Mehmet, Erdem, *Özel Hukukta Zamanaşımı*, (İstanbul: On İki Levha 2010), 6 Dn. 4; Paksoy, Meliha Sermin, *Zamanaşımından Ferağat (TBK m. 160)*, (İstanbul: On İki Levha 2012), 33.

itibarla, düşürücü (ıskatî) zamanaşımı borçlu (TBK m. 146) lehine, kazandırıcı zamanaşımı ise malik sıfatıyla zilyet olan kişi (TMK m. 777) lehinde düzenlenmiştir.

Kamu yararına da hizmet eden zamanaşımı kurumunun temel amacı, hukukî güvenliği ve barışı tesis etmektir⁵⁰. Ancak, hâkim tarafından zamanaşımının re'sen dikkate alınmaması, bu kurumun kamu düzenine ilişkin olmadığını göstermektedir (TBK m. 161).

1. Bankanın taraf olduğu mevduat, katılım fonu, (alacak) sözleşmesine konu alacakların zamanaşımına uğraması (TBK m. 146)

Özel hukuka konu hakların konusunun belirlenebilmesi için, mevduat ve katılım fonu sözleşmeleri ile emanetlerin konu olduğu sözleşmelerin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, mevduat, katılım fonu veya mevduat sözleşmesi kapsamında bankaya tevdi edilen; rehin edilmiş paralar, havale bedelleri, çekin karşılıksız çıkması ihtimaline binaen teminat olarak alınan zorunlu karşılık bedelleri ile kıymetli evrak tahsili suretiyle elde edilen bedeller, bankaya karşı birer alacak hakkı teşkil etmektedir. Bu tür bedellerin, ya derhâl ya da ilerleyen zamanda mevduata yatırılması veya ilgisine ödenmesi gerekmektedir.

Alacak hakkı, bir hukuki ilişkide, alacaklıya borçludan edimi talep etme yetkisini veren bir hak olarak tanımlanmaktadır⁵¹. Bunun istisnaları⁵² bulunmakla birlikte, kural olarak yalnızca alacakların zamanaşımına tabi olduğu kabul edilmektedir (TBK m. 146). Bu bağlamda; mevduat, katılım fonu ve emanet sözleşmelerinden doğan alacakların zamanaşımına uğraması durumunda, bu alacakların eksik borç niteliği kazanacağı kabul edilmektedir. Burada, on yıllık genel zamanaşımına konu olan sözleşmenin kendisi değil, ilgili sözleşmeden doğan alacaklardır⁵³. Sürekli borç ilişkisi doğuran mevduat ve katılım fonu sözleşmeleri ile benzeri borç ilişkilerinin kendileri zamanaşımına uğramamaktadır⁵⁴. Ayrıca, anılan sözleşmeler kapsamında dönemsel alacak niteliği taşıyan ve işleyen faizler için beş yıllık bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür. (TBK m. 147). Bununla birlikte, BankK m. 62 hükmünde anapara ile faiz arasında bir ayırım yapılmadığından, bu tür alacakların tamamı için on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanacağı sonucuna varılmaktadır.

2. Bankanın taraf olduğu saklama (emanet) sözleşmesine konu taşınırın zamanaşımına uğraması (TMK m. 777)

Saklama sözleşmesine konu olan taşınırın, ferden belirlenip teslim edilmiş parça borcu niteliği taşınması hâlinde, zamanaşımı açısından bir alacaktan değil, aynen iadesi zorunlu bir taşınırdan söz edilmesi gerekir. Benzer şekilde, belirli bir paket veya zarf içerisinde saklanan ve aynen iadesi gereken hâllerde de aynı değerlendirme geçerli olacaktır. Bu tür durumlarda saklama (vedia) sözleşmesinin konusunun taşınır olduğu kabul edilmektedir.

Buna karşılık, saklamaya konu olan şeyin misli nitelikte para olması ve mevduat hesabında tutulması durumunda, bunun alacak olarak nitelendirilmesi gerekecektir. Ancak, emanet sözleşmesine konu para, bir zarf içinde teslim edilmiş ve ferden belirlenmiş parça borcu niteliği taşımakta ise; bunun da alacak değil, taşınır olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde, aynen iadesi gereken bir taşınırın saklandığı veya bir zarf içinde hisse senetlerinin muhafaza edildiği durumlarda da; bunların taşınır

⁵⁰ Erdem, *Zamanaşımı*, 11; Paksoy, *Zamanaşımından Feragat*, 55; Zamanaşımının kamu düzeni ile ilgili olduğu görüşü için bkz. Taylan Barın. "Bankalarda Unutulan Mevduat ve Sair Kıymetlerin Zamanaşımına Uğramasının Hukukun Genel İlkelerine ve Anayasa'ya Aykırılığı", *Türkiye Barosu Dergisi* 122, (2016), 78.

⁵¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Yetkin, 23.B, 2018)48-56; Kemal Oğuzman-Hasan Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 22. B, 2022), 15-16.

⁵² Erdem, *Zamanaşımı*, 19-24.

⁵³ Kanun koyucu, borcun diğer kaynakları olan haksız fiilden doğan alacaklar (TBK m. 72) ile sebepsiz iktisaptan doğan alacaklar (TBK m. 82) için özel zamanaşımı süreleri öngörmüştür.

⁵⁴ Erdem, *Zamanaşımı*, 17.

olarak değerlendirilmesi kazandırıcı zamanaşımı hükümlerinin uygulanabileceği dikkate alınmalıdır (TMK m. 777).

Başkasına ait taşınır bir malın, davasız ve aralıksız beş yıl süreyle iyi niyetle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulundurulması hâlinde, bu taşınırın zamanaşımı yoluyla mülkiyetinin kazanılması mümkündür (TMK m. 777). Saklama sözleşmesinin konusunu oluşturan, ferdan belirlenmiş ve aynen iadesi gereken taşınırların da yetkili olmayan kişiden kazandırıcı zamanaşımına konu olabileceği kabul edilmektedir⁵⁵. Ancak, saklama sözleşmesinin konusu misli nitelikte bir şeyse ve iadesinin aynı neviden şeyle yapılması kararlaştırılmışsa, burada bir alacaktan söz edilmesi gerekecektir. Böyle bir durumda, düşürücü (ıskati) zamanaşımı söz konusu olacaktır. Burada, TBK m. 146'ya göre, alacağın zamanaşımı süresinin dolmasıyla birlikte borç eksik borç hâline gelir; bu kapsamda borçlu bankaya, ödeme yükümlülüğünden kaçınma imkânı sağlayan bir defa hakkı tanınır. Öte yandan, BankK m. 62'ye göre ise, bu kanun anlamında zamanaşımının dolması hâlinde, usule uygun bir devir söz konusuysa, bu durum itiraza benzeyen bir savunma niteliği taşır.

Kazandırıcı zamanaşımına, özel mülkiyete tabi taşınırlar konu olabilir (TMK m. 777). Ayrıca, kıymetli evraka bağlanmamış alacaklar, diğer haklar ile nama yazılı senetler zamanaşımı ile mülkiyet kazanmaya elverişli değildir. Buna karşılık, emre ve hamiline yazılı senetlerin zamanaşımı ile kazanılabilmesi mümkündür. Öte yandan, bu senetlerde iyi niyetle iktisap şartı arandığından, kazandırıcı zamanaşımı hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır (TMK m. 990; TTK m. 686; TTK m. 792)⁵⁶.

Öte yandan, başkasına ait taşınırın, malik sıfatıyla ve iyi niyetle davasız ve aralıksız beş yıl süreyle zilyetliğinde bulundurulması hâlinde, taşınırın mülkiyeti zilyede geçerken, önceki malikin mülkiyet hakkı sona erecektir (kazandırıcı zamanaşımı). Ancak, emanet sözleşmesine konu olan taşınırlar bakımından, bankanın iyi niyetli zilyet sıfatı bulunmadığından, bunların kazandırıcı zamanaşımı ile iktisabı mümkün değildir. Ayrıca, malik sıfatı taşımayan banka tarafından, yalnızca sözleşme ilişkisi çerçevesinde zilyetlik sürdürüldüğünden, şahsi veya aynı bir hakka dayanarak zilyet olunan taşınırın kazandırıcı zamanaşımı ile kazanılması hukuken mümkün değildir.

Görüldüğü üzere, BankK m. 62 düzenlemesinden farklı olarak, TBK çerçevesinde, alacaklar için on yıl ve taşınırlar için beş yıllık zamanaşımı sürelerinin dolmasıyla birlikte, hukuki sonuç kendiliğinden meydana gelmektedir. Genel hükümlere göre, alacak hakkının zamanaşımına uğraması ya da taşınırın zamanaşımı yoluyla kazanılması için herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

Ayrıca, banka, saklama veya kiralık kasa sözleşmesine konu olan taşınırlar üzerinde malik sıfatına sahip olmadığından, bunların kazandırıcı zamanaşımı ile iktisabı mümkün değildir. Eğer BankK m. 62 düzenlemesi bulunmasaydı, mevduat, emanet veya benzeri sözleşmelere konu alacak hakları bakımından iyi niyetli zilyet olma şartı aranmadığından, diğer şartların sağlanması durumunda, banka tarafından zamanaşımı def'ine dayanılarak eksik borçların ödenmesinden kaçınılabirdi. Bu durumda, zamanaşımı yoluyla doğrudan elde edilen bir malvarlığı artışından söz edilebilecekti.

Bankacılık uygulamasında, kiralık kasa sözleşmeleri kapsamında, saklama ücretinin ödenmemesi hâlinde saklanan eşyanın satılarak ücretin tahsil edileceğine dair sözleşme hükümlerine sıklıkla yer verilmektedir. Bu kapsamda, banka tarafından kiralık kasa kullanıcısına, ücretin ödenmediği, ödeme yapılmaması hâlinde eşyanın satılacağına ve tahsil işleminin gerçekleştirileceğine ilişkin tebligat yapılmaktadır. Bu tebligata rağmen ücretin ödenmemesi hâlinde kasa açılarak eşya satılmakta ve kira ücreti bu yolla tahsil edilmektedir. Eşya satışından arta kalan meblağ, müşterinin hesabına yatırılmaktadır. Bu durumda, artan para mevduat hesabına geçmekte ve alacak hakkına dönüşmektedir. Böyle bir durumda, BankK m. 62 uyarınca, mevduatta buluna para bakımından kiralık kasa

⁵⁵ Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, (Ankara: Yetkin, 2022), 570; Mehmet Serkan Ergüne, *Taşınır Mülkiyeti*, (İstanbul: On İki Levha, 2017), 279.

⁵⁶ Ergüne, *Taşınır Mülkiyeti*, 282.

sözleşmesine ilişkin zamanaşımı süresinin, sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren işlemeye başladığı kabul edilmelidir.

3. Özel hukukta alacak ve taşınırların konu olduğu sözleşmelere göre zamanaşımı süresinin başlaması

Zamanaşımı, hak sahibinin uzun süre hakkını korumak amacıyla harekete geçmemesi durumunda, hak sahibinin hareketsizliğine hukuken bir tür müeyyide uygulanması olarak nitelendirilebilir. Zamanaşımı süresi, alacağın ifasının talep edilebileceği andan itibaren işlemeye başlamaktadır. İfa anı çoğu zaman alacağın muaccel olmasıyla aynı ana tesadüf edebilir⁵⁷. Taşınırların zamanaşımı yoluyla kazanılmasında ise sürenin başlangıcı, söz konusu taşınır üzerinde iyi niyetli zilyetliğin tesis edildiği an olarak belirlenmektedir⁵⁸.

Tüketim ödücü sözleşmesinden doğan iade borcu ile vedia sözleşmesinden kaynaklanan tazminat ve diğer alacaklar, on yıllık genel zamanaşımı süresine tabi tutulmaktadır (TBK m. 146)⁵⁹. Asıl alacağın zamanaşımına uğraması hâlinde, ona bağlı faiz ve alacaklar da zamanaşımına uğramış olur (TBK m. 152).

Öte yandan, BankK m. 62’de sayılan mevduat, saklama ve kiralık kasa sözleşmelerinin sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmeler niteliğinde olduğu dikkate alındığında; bu sözleşmelere dayalı alacaklar bakımından TBK m. 146’da düzenlenen kaybettirici zamanaşımı süresinin, sözleşmenin sona ermesinden itibaren işlemeye başlayacağı kabul edilmektedir. Bu itibarla, BankK m. 62 uyarınca düzenlenen mevduat, emanet ve alacakların TBK m. 146 kapsamında zamanaşımına uğramış ve bu nedenle eksik borç hâline gelmiş alacaklar olduğu söylenemez. Ancak, burada bir istisna olarak; havale işlemlerinde ödeyici konumunda olan banka tarafından, havale alıcısı kişiye bilgilendirme yapılması durumunda, alacak muaccel hâle gelecek ve bu andan itibaren on yıllık zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması gündeme gelebilecektir.

Vedia sözleşmesi, konusu olan taşınırların bulunduğu yerde ifa edilir, bu borçların aranacak borç niteliğinde olduğu kabul edilmektedir⁶⁰. Buna karşılık, tüketim ödücü sözleşmesinden doğan borçların alacaklının mukim olduğu yerde ifa edilmesi gerekir, bu nedenle götürülecek borçlardandır (TBK m. 89, f. II).

Tüketim ödücü sözleşmesi, adi ve usulsüz vedia sözleşmeleri sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerdir. Tüketim ödücü sözleşmelerinde, faiz ödenmesinin kararlaştırıldığı hâllerde sözleşme tam iki tarafa borç yükleyen; faiz ödenmesinin kararlaştırılmadığı hâllerde ise eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olarak nitelendirilebilir.

Sonuç olarak, mevduat sözleşmesinin konusu olan paranın mülkiyetinin bankaya geçmesiyle birlikte, sürekli borç ilişkisi doğmakta; bankanın saklama faaliyeti devam ettiği sürece, bu ilişki de sona ermemektedir⁶¹. Bu hukuki ilişki sona ermediği sürece zamanaşımı işlemeye başlamayacaktır. Bankaların bir güven kurumu olarak anılmasının nedenlerinin biri de, işlemlerinde sürekli borç ilişkisi niteliği taşıyan sözleşmelerin kullanılmasıdır. Bu nitelikteki sözleşmelere konu alacaklar veya taşınır mallar bakımından zamanaşımı sürelerinin, ani edimli sözleşmelere kıyasla daha uzun olduğu ifade edilebilir.

⁵⁷ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1311-1318; Oğuzman-Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, 34; Edem, *Zamanaşımı*, 28.

⁵⁸ Ergüne, *Taşınır Mülkiyeti*, 289.

⁵⁹ Erdem, *Zamanaşımı*, 52.

⁶⁰ İmre, "Usulsüz Vedia", 190.

⁶¹ Konuralp, "Tasarruf Mevduatı", 18.

III. Mevduat, Katılım Fonu, Alacak ve Emanetlerin Zamanaşımına Uğramasının Koşulları

Bankalarda bulunan mevduat, alacak ve emanetler, son işlem tarihinden itibaren on yılın geçmesiyle kendiliğinden zamanaşımına uğramamaktadır⁶². Bu kapsamdaki banka alacaklarının, BankK m. 62 hükmü uyarınca, mevduat ve katılım bankalarına kanunen yüklenmiş olan belirli işlemlerin sırasıyla yerine getirilmesinin ardından zamanaşımına uğrayacağı kabul edilmektedir.

Banka nezdinde, üçüncü kişilerin alacaklı olduğu ve son işlem tarihinden itibaren on yıldan fazla süreyle aranmamış olan mevduat, katılım fonu, alacaklar ve emanetlerin Fon'a gelir⁶³ olarak devredileceği düzenlenmiştir (BankK m. 130, f. b-g). Bu şekilde kaydedilen gelirlerin Fon alacağına dönüştüğü ve bu tür alacaklar bakımından dava ve takiplerde uygulanacak zamanaşımı süresinin yirmi yıl olduğu hükme bağlanmıştır (BankK m. 141).

Doktrinde, BankK m. 62'de öngörülen on yıllık sürenin hukuki niteliği tartışmalı olup, farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, söz konusu süre, sadece banka alacak ve emanetlerine uygulanan, genel ve özel zamanaşımından tamamen ayrık ve farklı, kendine özgü bir zamanaşımı düzenlemesidir⁶⁴. Bir diğer görüşte ise, on yıllık sürenin geçmesinin ardından hükümde öngörülen işlemlerin yerine getirilmesiyle Fon'a devir gerçekleştiğinden, bu sürenin hak düşürücü süre niteliği taşıdığı ileri sürülmektedir⁶⁵. Nihayet, diğer bir görüşe göre, mevduata uygulanan bu sürenin teknik anlamda bir zamanaşımı olmadığı; istisnai nitelikte bir özel hukuk kuralı olduğu belirtilmektedir⁶⁶.

Doktrinde mevduatın son işlem tarihinden itibaren on yıl geçmesine rağmen hak sahibine ulaşılamaması hâlinde, bankaya itiraz hakkı tanınması gerektiği görüşü savunulmaktadır⁶⁷. Buna gerekçe olarak; zamanaşımının gerçekleşip gerçekleşmediğinin hâkim tarafından re'sen araştırılması gerekliliği ileri sürülebilir⁶⁸. Doktrinde, Yargıtay'ın, BankK m. 62 düzenlemesini TBK m. 146'nın özel görünümü olarak değerlendirip; bir defa olarak kabul ettiği görüşü ifade de edilmektedir⁶⁹.

Öte yandan Fon'a devredilen bankanın topladığı mevduattan kimin sorumlu olacağı sorusu önemlidir. Fon'a devredilen bu bankanın daha sonra faaliyette olan bir diğer banka tarafından devralınması halinde, devrolan (Fon'a devredilen) bankayı devralmak sureyle, birleştiği banka sorumlu olacaktır⁷⁰. Fon'a devrolan bankanın, devralan faaliyetteki banka ile birleşmenin ticaret siciline tescili ile devrolunan bankanın (Fon'a devredilen) bütün aktif ve pasifi kendiliğinde devralan bankaya geçecektir (TTK m. 153, f. 1).

A. Bankanın mevduatı faaliyet izni çerçevesinde toplaması

Mevduat veya katılım fonu, bankanın türüne göre gerekli faaliyet izninin alınmasının ardından toplanabilmektedir. Mevduat veya katılım fonunun, talep edilmesi hâlinde misliyle iade edilmesi ve yatırıldığı anda mülkiyetinin bankaya geçmiş olması sebebiyle; bu fonların hukuki niteliği, söz konusu

⁶² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2004/9907 (18.10.2004); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2010/154 (11.01.2010); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2016/5536 (23.05.2016); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2014/17766 (17, 11.2014), Lexpera.com, (Erişim tarihi:17.02.2025).

⁶³ Fon'un diğer bir gelir kaynağı ise Kurulun izni ile faaliyetlerine son verilerek iradi tasfiyelerine karar verilen bankaların nezdinde bulunan ayni ve nakdi her türlü haktır. Bunların sahipleri tarafından alınması için Türkiye çapında yayınlanan bir gazetede iki defa yayın yapılır. Bu ilandan itibaren iki ay içinde sahibi bulunmayan her türlü ayni ve nakdi hak, Kuruma tevdi edilir. Kurum kendisine tevdi edilen ayni ve nakdi her türlü hakkı her yılbaşında on yıl süre ile ilan etmek suretiyle saklar. Son ilan tarihinden itibaren altı ay süre ile aranmayanların bu ayni ve nakdi her türlü hak da Fon'a gelir kaydedilir (BankK m. 20). Yargıtay 12. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2015 /182 (12.01.2015), (Legalbank.com) (Erişim tarihi:17.02.2025).

⁶⁴ Şener, *Mevduat*, 503; Hanife Doğrusöz Koşut, "Yargıtay Kararlarında Mevduat Alacaklarında ve Off-Shore Hesaplara Aktarılan Paralarda Zamanaşımına İlişkin Bazı Sorunlar", *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXV, 23 Aralık 2022*, (Ankara BTHE, 2022), 230.

⁶⁵ Şit İmamoğlu, "Mevduatta Zamanaşımı", 166.

⁶⁶ Battal, *Mevduat Zamanaşımı*, 169-170; Koç, *Zamanaşımına Uğramış Mevduat*, 117.

⁶⁷ Akgün, *Mevduat Sözleşmesi*, 125; Doğrusöz Koşut, *Zamanaşımı*, 229.

⁶⁸ Doğrusöz Koşut, *Zamanaşımı*, 230.

⁶⁹ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 894; Tekinalp, *Banka Hukuku*, 247; Doğrusöz Koşut, *Zamanaşımı*, 235 dn. 24-25.

⁷⁰ Yargıtay 11. HD, 18.04.2022, E. 2021/1120, K. 2022/3090 (Yayınlanmamış karar).

sözleşmede faize yer verilip verilmediğine bağlı olarak ikili bir tasnife tabi tutulmaktadır. Bu kapsamda, halka ilan yoluyla toplanan paraya faiz ödenmesi durumunda söz konusu tutar “mevduat” olarak; kâr payı vaat edilmesi durumunda ise “katılım fonu” olarak adlandırılmaktadır.

B. Mevduat üzerinde yetkili tarafından kesintisiz on yıl herhangi bir işlem yapılmaması

On yıllık zamanaşımı süresi mevduat sahibi veya vekilinin en son talep, işlem veya herhangi bir yazılı talimatından itibaren başlayacaktır. Bu son işlem banka kayıtlarına bakılarak tespit edilecektir⁷¹. Son işlem hesap sahibinin bilgisi ve talebi ile yapılan işlemidir. Söz konusu yazılı talebin hak sahibinin haklarından haberdar olduğunun gösterdiği kabul edilmektedir. Talebin yazılı olması yönünde açık bir hüküm bulunmakla birlikte, güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinlerde kabul edilmesi gerekir (TBK m. 14, f. 2 son cümle). BankK m.62 uyarınca zamanaşımına uğrayan mevduat, katılım fonu, emanet ve alacakların, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun (Fon) gelirlerinden biri olarak değerlendirileceği öngörülmektedir (BankK m. 130, b; Yönetmelik m. 8, f. IV). Banka nezdinde bulunmasına ve sahibinin belirli olmasına rağmen, on yıllık özel zamanaşımı süresi içinde sahipleri tarafından aranmayan mevduat, alacak ve emanetlerin, onuncu yılı takip eden yılın haziran ayının sonuna kadar Fon'a devredileceği hükme bağlanmıştır.

On yıllık zamanaşımı süresinin tespitinde son işlem veya son yazılı talep günü hesaba katılmayacaktır⁷². On yıllık sürenin sonunun ise, on yıl sonraki aynı tarih olacağı belirtilmiştir⁷³. BankK m. 62'de düzenlenen bu sürenin geçmesiyle, bankaların söz konusu varlıklardan doğan sorumluluklarının, yalnızca Fon'a usulüne uygun şekilde devir yapılması hâlinde sona ereceği kabul edilmektedir.

Uluslararası bankacılık uygulamasında, en son işlem tarihinden itibaren on yıl veya istisna olarak farklı sürelerde hareket görmeyen hesaplar, devletin bir kurumuna intikal ettirilerek, hak sahibinin araması ihtimaline binaen en az on yıl daha bekletilmekte, bu süre içinde bir talep olmaması halinde kamuya devir edilmektedir⁷⁴.

1. Zamanaşımının başlama anı

Genel hükümlerde zamanaşımı süresi, alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar (TBK m. 149). Kanun koyucu, genel hükümlerin aksine BankK m. 62'de zamanaşımı süresinin başlamasını TBK m. 146'dan farklı olarak hesap üzerinde kendine özgü işlemlerin on yıldan fazla yapılmaması ile başlamasını benimsemiştir. BankK m. 62'de düzenlenen zamanaşımının başlamasını iki grupta tasnif etmek gerekir. Bunlardan ilki, hak sahibinin en son talebi, işlemi, herhangi bir yazılı talimatı tarihinden başlar. İkincisi ise zamanaşımını durduran sebeplerin ortadan kalkmasından sonra yeniden başlamasıdır.

Öte yandan, kiralık kasalardaki kıymetler için iki zamanaşımı başlama süresi belirlenmiştir. Bunlardan ilki, kira bedelinin en son tahsil edildiği tarihtir. İkincisi ise kasanın en son açıldığı tarihten itibaren başlamasıdır (Yönetmelik m. 9, f. I).

2. Zamanaşımını durduran sebepler

Kanunen yetkili mercilerin hesap üzerinde işlem yapılmasını kısıtlama kararı zamanaşımının işlemesini durdurur. Bu kapsamda, yetkili merciinin hesap üzerine bloke koyması ile zamanaşımının işlemesi duracaktır (Yönetmelik m. 9, f. III). Yetkili mercilerin koyduğu bloke kararının kaldırılmasından itibaren zamanaşımı süresi kaldığı yerden yeniden işlemeye başlar (Yönetmelik m. 9, f. III).

Bu hükümde geçen yetkili mercilerin kimler olduğu ve bloke işlemi ile neyin kastedildiği açıklığa kavuşturulmaya muhtaçtır. Buna göre, mahkemeler, cumhuriyet savcılıkları ve icra daireleri ile vergi daireleri yetkili merciler olarak sayılabilir. Burada yetkili merciden kasıt kamu görevini kullanmak

⁷¹ Rüzgar, “Mevduatta Zamanaşımının Değerlendirmesi”, 81.

⁷² Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1310; Rüzgar, “Mevduatta Zamanaşımının Değerlendirmesi”, 78.

⁷³ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1310.

⁷⁴ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Koç, *Zamanaşımına Uğramış Mevduat Alacakları*, 86-89.

suretiyle hesabın kullanıma kapatılmasıdır. Bir görüşe göre on yıl geçmesinden sonra dahi mevduat üzerine haciz ve tedbir konulması Fon'a devri önleyecektir⁷⁵. Ancak hacizden önce işlemeye başlayan zamanaşımı süresi işlemeye devam edeceği görüşü savunulmaktadır⁷⁶.

Ancak, BankK m. 62 hükmüne göre haciz, tedbir konulması gibi kamu mercileri vasıtasıyla mevduat üzerinde yaptığı işlemler zamanaşımını işlem tarihi itibarıyla durduracak, kaldırılınca yeniden işlemeye başlayacaktır (Yönetmelik m. 9, f. III).

Öte yandan faizlerin hesaba ilave edildiği mevduat hesabı üzerine üçüncü kişilere teminat olarak rehin işlenmesinin süresi on yıl geçse de bu hesaplar Fon'a devredilmeyecektir (Yönetmelik m. 9, f. III). Zira yetkili merciler tarafından mevduat hesabı üzerine rehin işlemi yapılması, rehin konulduğu tarihte zamanaşımını durdurur. Rehin kalkmasından sonra zamanaşımı işlemeye başlar⁷⁷. Bu nedenle rehinli hesapta hesap sahibinin işlem yapma yetkisi hukuken kısıtlanmıştır.

Doktrinde bazı yazarlar, mevduat sahibinin iradesiyle rehin konulması halinde zamanaşımının durması gerektiğini savunmaktadır⁷⁸. Böyle bir durumda, rehin işlemi hesap sahibinin hesapta işlem yapma yetkisini kaldırıyorsa; durması görüşünü kabul etmek gerekir. Ancak, hesap sahibi diğer hesaplarından işlem yapmaya devam ediyorsa, zamanaşımı süresi işlemeye başlamayacaktır.

Ayrıca, kredi borçlusuna ait mevduat üzerinde banka lehine intifa hakkı kurulması halinde zamanaşımının durduğunun kabul edilmesi gerekir (TBK m. 135, f. V). Nitekim Yargıtay bir kararında bu görüşü kabul etmesine rağmen; bu karardan on altı yıl geçmesinden sonra bankanın kanıt yükü altında tutulması hayatın olağan akışına aykırı olduğu gerekçesi ile davayı reddetmiştir⁷⁹.

Bir diğer zamanaşımını durduran sebep hesap sahibinin ergin olmamasıdır. Ergin olmayanların adına açılmış olan hesaplarda zamanaşımı süresi ergin olduğu tarihte başlayacağı düzenlenmiştir (Yönetmelik m. 9, f. II). İhbarlı mevduatta ise zamanaşımı ihbar süresinin sonuna kadar işlemeyecektir⁸⁰.

Öte yandan, genel kredi açma sözleşmelerinde doğmuş veya doğacak banka nezdindeki tüm haklara banka lehine rehin konulduğuna dair hükümler bulunur. Bununla birlikte, bu hüküm olmasa dahi, tacirler arasında TMK m. 954 hükmü gereği kredi borçlularının banka nezdindeki varlıkları üzerinde hapis hakkı bulunmaktadır. Bu itibarla, bankanın alacağının olduğu borçlunun zamanaşımına uğrayacak hesapları devredilmeyecektir. Ancak, bankanın alacağının bulunmaması halinde alacakların devrinin Fon'a yapılması gerekir.

3. Zamanaşımının kesilmesi

Zamanaşımı, borçlu veya alacaklının yahut adli makamların fiillerine bağlı olarak kesilir. Zamanaşımının kesilmesiyle, işlemiş olan zaman ortadan kalkar; bu kesen olaydan itibaren yeni bir zamanaşımı süresi işlemeye başlar (TBK m. 154, f. 1). Yeniden işlemeye başlayan bu süre de kesilen ilk zamanaşımı süresi ile aynıdır⁸¹.

Zamanaşımı süresi, zamanaşımını kesen her bir işlemten sonra yeniden başlayacaktır. Zamanaşımını başlatan son işlem ile yenileyen işlemler aynı mahiyette işlerdir. Zaman aşımının kesilmesi, mevduat üzerinde hesap sahibinin bilgi ve iradesi her türlü hesapta işlem yapılması, talimat vermesi veya talepte bulunması zamanaşımının kesilmesine sebep olacaktır. Bunlara örnek olarak, bizzat banka şubesinde el yazısı ile telefon veya internet bankacılığı kanallarından para yatırma, hesaptan para çekme, hesap

⁷⁵ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1318; Şener, *Mevduat*, 507.

⁷⁶ Battal, "Mevduat Zamanaşımı", 32.

⁷⁷ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1320.

⁷⁸ Çeker, *Mevduat* 331; Solmaz, *Mevduat Sözleşmesi*, 216.

⁷⁹ Bkz. Rüzgar, "Mevduatta Zamanaşımının Değerlendirilmesi", 83; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 1997/4975 (23.06.1997).

⁸⁰ Şener, *Mevduat*, 507.

⁸¹ Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1322-1324; Oğuzman-Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, 635.

üzerine rehin koyma, faizleri kaydettirme, vergi veya fatura ödeme, adres gibi bizzat mevduat sahibi veya temsilcisi tarafından yapılan her türlü işlem zamanlaşımını kesecektir⁸².

Bir diğer konu ise hesap sahibinin birden çok hesabı, emaneti ve kiralık kasası varsa böyle bir durumda, zamanlaşımın kesilmesi için bunlardan herhangi birinde işlem yapılmasının diğer hesaplarda da zamanlaşımını kesecek olmasıdır⁸³.

Mevduat sahibinin, mevduatını arayıp aramadığını tespit ederken, hak sahibinin hesaptan haberdar olduğunu gösteren onun bilgi ve isteği ile yapılan talepler, işlemler ve yazılı talimatlar ifade edilmiştir. Mevduat üzerinde yapılan en son talep sözlü olabilir veya internet ve telefon bankacılığı kanallarından yapılmış işlemler de olabilir. Bu yazılı olmayan işlemlerin zamanlaşımını kesmesi için kişinin kendi alanında etki yaratması gerekir. Buna göre kişinin, kendisinin vergi ve cezalarını ödemesi, kredi kartını tevdi etmesi, kirasını yatırması veya kendine başka bir bankadan havale işlemleri yazılı olmasa da kesen işlemler olarak kabul etmek gerekir. Öte yanda, mevduat sahibinin çalıntı bir kredi kartı ile ödeme yapılması zamanlaşımını kesen bir işlem olarak kabul edilemeyecektir.

Öte yandan, mevduat sahibinin bilgi ve rızası dışında bankanın yaptığı işlemler de zamanlaşımını kesmeyecektir. Ancak, üçüncü kişilerin alacak talebi ile yaptıkları haciz ve tedbir kararlarının hesaba işlenmeleri zamanlaşımını durduracaktır⁸⁴. Bankalara icra müdürlükleri tarafından gönderilen haciz işlemlerinin uygulanması kanuni zorunluluktur. Fon; zamanlaşımına uğramış alacakların konu olduğu mevduat için İİK m. 85 hükmü gereği bunlara işlenen hacizlerden (zamanlaşımı uğradığı) ihtirazi kaydıyla kendine bildirilmesini istemiştir⁸⁵.

C. Bankanın zamanlaşımına uğrayan mevduat sahiplerine ulaşma yükümlülüğü

Kanun koyucu, bankalara mevduat, katılım fonu, emanet ve 250 TL ve üstü hak ve alacakların zamanlaşımına uğraması için sahiplerine ulaşmak görevi yüklemiştir (BankK m. 62, f. II). Bu hükümdeki ulaşmak yükümlülüğü Yönetmelik m. 8, f. II'de zaman sınırı da konarak iadeli taahhütlü mektupla uyarmak yükümlülüğüne dönüştürülmüştür. Bu Yargıtay bir kararında⁸⁶ bankanın adrese gönderilen tebligatın tebliğ edilmeden dönmesinden sonra, yeni adresin araştırılarak, tespit edilecek yeni adrese tebligat yapılmamasını, tebligat koşulunu sağlamadığına hükmetmiştir. Yargıtay bu kararında "uyarmak" görevinin tebligat yapmanın ötesinde bir yükümlülük olarak yorumlamıştır. Doktrinde bir görüşe göre Yargıtay'ın BankK m. 62'deki "uyarmak" kavramını mevduat sahibini koruma amacıyla ile dar ve katı yorumlamaktadır⁸⁷. Başka bir deyişle, bankalara görev olarak usulüne uygun olarak hesap sahibinin uyarmak için adeta iadeli taahhütlü mektupla tebligatın hesap sahibine yapılmasını zorunlu kılmıştır (Yönetmelik, m. 8, f. II)⁸⁸. Bu tebligatın yapılmasından itibaren üç ay içinde sahip ve mirasçıları tarafından aranmayan mevduat, emanet ve alacakların yapılacak ilandan sonra Fon'a gelir kaydedileceği öngörülmüştür (BankK m. 130, f. b-g). Bu uyarıyı içeren iadeli taahhütlü mektubun tebliği için gereken süre, mevduat, alacak ve emanetlerin son işlem tarihinden itibaren on yıl geçmesinden sonraki izleyen yılın ocak ayının sonu olarak belirlenmiştir (Yönetmelik, m. 8, f. II).

Öte yandan, bir mevduat hesabına alacak olarak kaydedilmemiş havale tutarlarının da değerlendirilmesi gerekir. Havale işleminden itibaren on yıl aranmayan, bu nedenle gönderilen şubeye iade edilmiş olan

⁸² Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1310.

⁸³ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1309 (Bu konuda Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumunun 7 Ocak 2013 tarih ve 24340 sayılı yazı).

⁸⁴ Bu konuda bkz. yuk. III, 2, B.

⁸⁵ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1316 Fon, Bankalar Birliğine gönderdiği 17 Temmuz 2021 tarih ve 6355 sayılı yazı).

⁸⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2015/11821 (10.11.2015), Lexpera.com (Erişim tarihi:17.02.2025); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2021/2298 (11.03.2021)). Yargıtay.gov.tr, (Erişim tarihi:17.02.2025).

⁸⁷ Doğrusöz Koşut, "Zamanlaşımı", 226.

⁸⁸ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1311.

havale işlemine konu alacakların da Fon'a devri gerekir. Bu devir işlemi için BankK m. 62'ye uygun olarak öncelikle havale eden ile havale alıcısına tebligat yapılması gerekir.

Yargıtay, BankaK m. 62'de, mevduat, katılım fonu, alacak ve emanetin sahibine ulaşmak amacıyla, iadeli taahhütlü mektubun mevduat sahibinin sözleşmedeki adresine gönderilmesinin ötesinde, adres araştırması yapılmasından sonra ilan yapılması şartına bağlanmıştır⁸⁹. Bu şart yerine getirilmeden zamanaşımı gerçekleşmeyeceğine hükmedilmiştir⁹⁰. Yargıtay, tebliğ edilmeden geri dönen tebligat için bankanın adres araştırması yapmadığı, MERNİS adresine tebligat çıkartmadığından, bankayı sorumlu bulmuştur⁹¹. Yargıtay'a göre banka muhakkak surette iadeli taahhütlü uyarı yazısının tebliğ edilmesi halinde sorumluluktan kurtulabilecektir⁹². Kanun ve yönetmelikle aranan koşulları yerine getirmeden zamanaşımına uğramamış mevduatı Fon'a devredilmesinden de banka sorumlu olacaktır⁹³. BankK m. 62 ile yönetmeliğin 8. maddesinde işlemleri usule uygun yapılmadan Fon'a devredilmesi halinde mudi veya mirasçuları bankadan alacaklı olma durumunu korumaya devam edecektir⁹⁴. Bankanın usulüne uygun devretmediği alacaklar için zamanaşımı ise sözleşmesinin sona ermesinden sonra başlayacaktır (TBK m. 146).

Kanun koyucu, bankalara mevduat, katılım fonu, emanet ve 250 TL ve üstü hak ve alacakların zamanaşımına uğramasını için sahiplerine ulaşmak görevi yüklemiştir (BankK m. 62, f. II). Bu hükümdeki ulaşmak yükümlülüğü Yönetmelik m. 8, f. II'de zaman sınırı da konarak iadeli taahhütlü mektupla uyarmak yükümlülüğüne dönüştürülmüştür. Yargıtay bir kararında⁹⁵ bankanın adrese gönderilen tebligatın tebliğ edilmeden dönmesinden sonra, yeni adresin araştırılarak, tespit edilecek yeni adrese tebligat yapılmamasını, tebligat koşulunu sağlamadığına hükmetmiştir. Yargıtay bu kararında "uyarmak" görevini tebligat yapmanın ötesinde bir yükümlülük olarak yorumlamıştır. Doktrinde bir görüşe göre Yargıtay'ın BankK m. 62'deki "uyarmak" kavramını mevduat sahibini koruma amacıyla dar ve katı yorumlamaktadır⁹⁶. Başka bir deyişle, bankalara görev olarak usulüne uygun olarak hesap sahibinin uyarmak için gerçekten iadeli taahhütlü mektupla tebligatın hesap sahibine yapılmasını zorunlu kılmıştır (Yönetmelik, m. 8, f. II)⁹⁷. Bu tebligatın yapılmasından itibaren üç ay içinde sahip ve mirasçuları tarafından aranmayan mevduat, emanet ve alacakların yapılacak ilandan sonra Fon'a gelir kaydedileceği öngörülmüştür (Bank m. 130, f. b-g). Bu uyarıyı içeren iadeli taahhütlü mektubun tebliğ için gereken süre, mevduat, alacak ve emanetlerin son işlem tarihinden itibaren on yıl geçmesinden sonraki izleyen yılın ocak ayının sonu olarak belirlenmiştir (Yönetmelik, m. 8, f. II).

Öte yandan, bir mevduat hesabına alacak olarak kaydedilmemiş havale tutarlarının da değerlendirilmesi gerekir. Havale işleminden itibaren on yıl aranmayan, bu nedenle gönderilen şubeye iade edilmiş olan havale işlemine konu alacakların da Fon'a devredilmesi gerekir. Bu devir işlemi için BankK m. 62'ye uygun olarak öncelikle havale eden ile havale alıcısına tebligat yapılması gerekir.

Yargıtay, BankaK m. 62'de; mevduat, katılım fonu, alacak ve emanetin sahibine ulaşmak amacıyla, iadeli taahhütlü mektubun mevduat sahibinin sözleşmedeki adresine gönderilmesinin ötesinde, adres araştırması yapılmasından sonra ilan yapılması şartına bağlanmıştır⁹⁸. Yüksek mahkeme bu şartı yerine

⁸⁹ Bu konuda bkz. III, 2.

⁹⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2011/7343 (16.06.2011); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2017/108 (09.01.2017); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2014/2397 (12.02.2014), Yargıtay.gov.tr, (Erişim tarihi:17.02.2025).

⁹¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2021/22298 (13.01.2021) (Yayımlanmamış karar).

⁹² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 20220/468 (26.01.2020) (Yayımlanmamış karar).

⁹³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2022/2046 (17.03.2022) (Yayımlanmamış karar).

⁹⁴ Bu davayı mirasçılar TMK m. 701, f. II gereği elbirliği mülkiyet söz konusu olduğundan mirasçılarının birlikte açması gerekir

⁹⁴ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2020/299 (13.01.2020) (Yayımlanmamış karar).

⁹⁵ Yargıtay, K. 2015/11821 (10.11.2015), Lexpera.com (Erişim tarihi:17.02.2025).

⁹⁶ Doğrusöz Koşut, "Zamanaşımı", 226.

⁹⁷ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 1311.

⁹⁸ Bu konuda bkz. III, 2.

getirilmeden zamanaşımı süresinin dolmayacağına hükmetmiştir⁹⁹. Yargıtay, tebliğ edilmeden geri dönen tebligat için bankanın adres araştırması yapmadığından ve MERNİS adresine tebligat çıkartmadığından, bankayı sorumlu bulmuştur¹⁰⁰. Yargıtay'a göre banka muhakkak surette iadeli taahhütlü uyarı yazısının tebliğ edilmesi halinde sorumluluktan kurtulabilecektir¹⁰¹. Kanun ve yönetmelikle aranan koşullar yerine getirilmeden zamanaşımına uğramamış olan mevduatın (alacağın) Fon'a devredilmesinden de banka sorumlu olacaktır¹⁰². BankK m. 62 ile Yönetmelik'in 8. maddesinde öngörülen işlemlerin usule uygun olarak yapılmadan ilgili alacakların Fon'a devredilmesi halinde mudi veya mirasçılar bankadan alacaklı olma durumunu korumaya devam edecektir¹⁰³. Bankanın usulüne uygun devretmediği alacaklar için zamanaşımı ise sözleşmesinin sona ermesinden sonra başlayacaktır (TBK m. 146).

IV. Bankacılık Kanununun 62. Maddesinin Evrensel Hukukun Genel İlkelerine Aykırılık Sorunu

Kanun koyucu, alacak hakkı ile vedia sözleşmesinin konusu emanet olarak tevdi edilen taşınır eşyaların zamanaşımını aynı hükümde düzenlemiştir. Oysa BankK m. 62 hükmü içinde geçerli olan ilk düzenlemede; sahipleri tarafından unutulmuş ya da aranmayan mevduatın banka uhdesinde kalmasının uygun görülmediği, bunun yerine Merkez Bankası'na devredilmesi gerekçesi gösterilmiştir¹⁰⁴. Bu itibarla, sahipleri tarafından aranmayan alacak ve emanetlerin, kiralık kasadaki eşyalarda dâhil olmak üzere hükme göre ilk olarak, alacak ve emanetler önce medeni hukukun düzenlemelerine göre zamanaşımına uğraması gerekir. Bu nedenle, alacak ve emanetlerin zamanaşımına uğramasını düzenleyen BankK m. 62 hükmü; önce zamanaşımı hukukunun temel ilkelerine aykırılığı ile sonra AY'ya aykırılığı olmak üzere iki başlık altında ele alınacaktır.

Anayasanın temel hakları düzenleyen hükümleri ile zamanaşımı hukukunun temel ilkeleri de evrensel hukukun genel ilkeleri içinde sayılmaktadır.

A. Bankacılık Kanunu 62. maddenin zamanaşımı hukukunun temel ilkelerine aykırılığı

Saklama ve kiralık kasa sözleşmesinin konusunu, ferden belirlenmiş ve aynen iadesi gereken taşınırlar oluşturur. Öncelikle, taşınırların mülkiyetinin zamanaşımı ile kazanılması için iyi niyetle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulundurması gerekir. Aksi halde taşınırların zamanaşımıyla mülkiyeti kazanamaz (TMK m. 777, f. 1). Burada taşınırın zilyetliğinin kazanılmasında doğrudan veya dolaylı zilyet olunması arasında bir fark yoktur. Ancak, banka ne kiralık kasa ne de saklama sözleşmesinin konusu olan taşınırları iyi niyetle malik sıfatıyla zilyettir. Bu itibarla, bu sözleşmelere konu taşınırlara zilyet olursa bile mülkiyet kazandırıcı zamanaşımı ile kazanılmayacaktır.

Doktrinde kiralık kasa sözleşmesinde on yıllık zamanaşımı süresinin kasanın içinden çıkan varlıkların emanete alındığı tarihten itibaren başlayacağı görüşü hâkimdir¹⁰⁵. Bu sözleşmelerin konusu taşınırları doğrudan veya dolaylı saklama ve saklamak için tevdi edilen şeyin geri verilmesidir. Ancak, bu sözleşmeler tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler olduğu için banka lehine hapis hakkı konabilir (TMK m. 950)¹⁰⁶. Banka sözleşmelerine derç edilen hapis hakkı ile beş yıldan fazla süre kiralık kasayı kiralayanın, kira ücretini ödememesi durumunda, kasa noter huzurunda açılır ve banka alacağını tahsil

⁹⁹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2011/7343 (16.06.2011); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2017/108 (09.01.2017); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2014/2397 (12.02.2014). Yargıtay.gov.tr, (Erişim tarihi:17.02.2025).

¹⁰⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2021/22298 (13.01.2021) (Yayımlanmamış karar).

¹⁰¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 20220/468 (26.01.2020) (Yayımlanmamış karar).

¹⁰² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2022/2046 (17.03.2022) (Yayımlanmamış karar).

¹⁰³ Bu davayı mirasçılar TMK m. 701, f. II gereği elbirliği mülkiyet söz konusu olduğundan mirasçıların birlikte açması gerekir; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), K. 2020/299 (13.01.2020) (Yayımlanmamış karar).

¹⁰⁴ Bu konuda bkz. yuk. Giriş.

¹⁰⁵ Reisoğlu, *Bankacılık Hukuku*, C. I, 893; Bayram, "Kasa Kiralama Sözleşmesi", 81; Tamer Bozkurt, "Bankacılık Kanunu'nun 62. Maddesinin Hukuki Niteliği, Uygulama Alanı ve Mülkiyet ve Miras Hakkı Yönünden Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 3/1 (2017), 43.

¹⁰⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Koç, Nevzat; Vedia Alanın Ödemezlik Defi ve Hapis Hakkı, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir 2000, s. 428.

ettiği tutarın üzerindeki nakdi emanete alır¹⁰⁷. Böylece, kiralık kasa sözleşmesinin konusu taşınır iken alacak hakkına dönüşür.

Öte yandan misli nitelikte borç konusu olan mevduat veya diğer sebeplerle bankalara tevdi konusu alacak olacaktır. Alacak hakkının zamanaşımına uğraması için konu olduğu sözleşmenin sona ermesi gerekir. TBK m. 146'da düzenlenen kaybettirici zamanaşımı süresinin, sözleşmenin sona ermesinden itibaren işlemeye başlayacağı kabul edilmektedir. Zamanaşımında kesilme olmazsa, on yıl sonra zamanaşımı süresi dolacaktır (TBK m. 146).

Bankalar, alacak ve emanetleri Fon'a BankK m. 62'ye göre devrederken, hak sahipleri haklı olarak medeni hukuka göre haklarının (TBK m. 146) ile (TMK m. 777) göre zamanaşımına uğramadığını ileri sürmektedir. Bu defa açılan davada hak ve taşınırın zamanaşımına uğraması değil; BankK m. 62'ye uygun devir yapıp yapılmadığı konusu denetlenmektedir. Kural olarak zamanaşımı sözleşmenin sona ermesinden sonra, iade borcunun doğduğu anda başlamaktadır. Ancak, BankK m. 62'de bu temel ilkeye aykırı olarak sözleşme ayakta iken son işlem tarihinden itibaren başlatılmaktadır. Bu nedenle, anılan hüküm ile zamanaşımı hukukunun temel ilkelerine aykırı olduğu söylenebilir.

B. Bankacılık Kanunu 62. maddenin anayasaya aykırılığı

Mülkiyet hakkı, Anayasanın teminatı altındadır. Anayasa'nın m. 13 ile m. 35'te mülkiyet hakkının korunması hukuki güvenceye kavuşturulmuştur. Buna göre, herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlandırılabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması kamu yararına aykırı olamaz.

Öncelikle, doktrinde bir görüşe göre mülkiyet hakkının içinde, taşınır ve taşınmazlar dışında; fikri mülkiyet hakları ile alacaklarında sayılması gerektiğini savunmaktadır¹⁰⁸. Benzer şekilde AYM bir kararında alacak hakkının, Anayasa'nın m. 13 ile m. 35 anlamında mülkiyet hakkı içinde değerlendirmektedir¹⁰⁹. Bu hüküm kapsamında mülkiyet hakkından bir ekonomik değeri ifade eden ve değeri para ile ölçülebilen her türlü malvarlığı ile alacak hakkının anlaşılması gerekir. Anayasa Mahkemesi kararları da Resmi Gazetede yayımlanmasından sonra yasama, yürütme, yargı organları ile idari makamları, gerçek ve tüzel kişileri bağlar (AY m. 153, f. 6). Bu noktadan hareketle, AYM vedia sözleşmesinin konusu taşınır ile mevduat sözleşmesinin veya diğer hukuki ilişkilerin konusu olan alacakları mülkiyet hakkı konusu olarak değerlendirmesi gerekir. Bu bağlamda, BankK m. 62'nin Anayasa'ya aykırı olup olmadığını tartışılmasının gerektiği kanaatindeyiz.

Doktrinde BankK m. 62 hükmünün mülkiyet hakkını sınırlamasının Anayasa'nın m. 13 ile m.35'te düzenlenen hükümlere aykırı olup olmadığı tartışmalıdır. Bir görüşe göre BankK m. 62'de düzenlenen hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu ifade edilmemekle birlikte bu varlıkların Fon'a devredildikten sonra ek süre tanınmasının menfaatler dengesine uygun olup olmayacağını tartışılmasını önermektedir¹¹⁰. Buna gerekçe olarak bankaların topladıkları mevduat, emanet ve alacakları devletin güvenine terk edilmesi gösterilmiştir¹¹¹. Ayrıca, aynı yazar banka nezdindeki bu varlıkları sahihsiz mal benzetmesi yaparak (TMK m. 501) Fon'a devir işlemine hukuki zemin kazandırmaya çalışmaktadır¹¹². Başka bir görüşe göre ise BankK m. 62'de düzenlenen hüküm Anayasa'nın 13. maddesine aykırıdır. Buna gerekçe olarak, kamu yararı ile bireysel yarar arasında bir denge olmadığı gösterilmektedir. Ayrıca, mevduat,

¹⁰⁷ Bayram, "Kasa Kiralama Sözleşmesi", 81.

¹⁰⁸ Kürşat Akça, "Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkı", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi*, (2015) Özel Sayı, 556. Dn, 56'da sayılan yazarlar; H. Burak Gemalmaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı. (İstanbul: Beta Kitapevi, 2. Baskı, 2017), 122-397.

¹⁰⁹ Anayasa Mahkemesi (AYM), K. 2008/124, (19.06.2008). www.anayasa.gov.tr, (Erişim tarihi:26.06.2025). Bu ifade kararda "Bu bağlamda, mülkiyet hakkı kapsamında bulunan alacak haklarının da kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilceği açıktır" şeklinde geçmektedir.

¹¹⁰ Şit İmamoğlu, "Mevduatta Zamanaşımı", 163-169.

¹¹¹ Battal, "Mevduat Zamanaşımı", 148.

¹¹² Battal, "Mevduat Zamanaşımı", 149.

emanet ve alacakların doğrudan Fon'a devri Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkını koruyan hükme aykırı olduğu görüşü savunulmaktadır¹¹³. Nihayet son görüşe göre, anılan düzenleme Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğu gibi Fon'a devir usulünün de kanuna aykırı olduğu yönündedir¹¹⁴.

1. Mülkiyet hakkına sınırlamanın kanunla yapılması

Temel hak ve hürriyetlerin sadece kanunla sınırlanabileceği kabul edilmiştir (AY m. 13). Başka bir ifade ile temel hak ve hürriyetlerin Cumhurbaşkanı Kararnamesi, tüzük veya yönetmelikle sınırlaması kabul edilmemiştir. Bir hak ve hürriyeti sınırlayan kanunun tasarısı veya teklifi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Anayasa ve İç Tüzük'de öngörülen usule uygun olarak kanunlaştırılması ve nihayetinde Resmî Gazete'de yayınlanması gerekir.

Öte yandan, BankK m. 62'de mevduat, emanet ve alacak üzerindeki mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın Yönetmeliğin m. 9, f. 1'de bir yönetmelikle genişletilmesinin kanunla sınırlama ilkesine aykırılık teşkil ettiği kanaatindeyiz.

2. Kanunla yapılan sınırlamada kamu yararının bulunması

Mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlandırılmasına izin vermeyerek mülkiyet hakkının etkin bir şekilde korunması hedeflenmiştir. BankK m. 62 kapsamında zamanaşımına uğratılan mevduat, emanet ve diğer alacakların bağımsız idari otorite olarak nitelendirilebileceğimiz Fon'a gelir kaydedilmesinin haklı bir amacının bulunup bulunmadığına bakmak gerekir.

Doktrinde bir görüşe göre BankK m. 62 hükmü ile zamanaşımına uğratılan mevduat, emanet ve alacakların Fon'a değil hazineye gelir kaydedilmesini önermektedir¹¹⁵. Kanaatimce, bankacılık sisteminden gelen gelirlerin yine bu sistemi korumak üzere Fon'a kaydedilerek, sigorta sisteminin kurulması tercih edilebilir bir çözümdür.

Faaliyet izni kaldırılan kredi kuruluşları nezdinde bulunan, doğruluğu hiçbir şüpheye yer verilmeyecek şekilde kanıtlanan mevduat ve katılım fonlarının sigorta kapsamındaki kısmı Fon kaynaklarından ödenir (BankK m. 63, f. V). Buna göre sahiplerinin aramadığı varlıklar tasarruf mevduatı sahiplerinin haklarını koruma maksadıyla fona gelir kaydedilmektedir¹¹⁶. Bu kapsamda, devletin bankacılık sistemine güven vermek amacıyla garanti verdiği mevduatta bulunan paranın ödemesi BankK m. 20 ve 62 hükmüne göre kendisine devredildiğinde kamu yararının varlığını kabul etmek gerekir¹¹⁷. Böylece, kanun koyucu vergi yükümlüsünün, bankacılık sisteminde bir sigorta sistemi kurarak garanti edilen mevduatın ödenmesinde sorumluluğunu ortadan kaldırmaya veya azaltmaya çalışmaktadır.

3. Kanunla yapılan sınırlamanın ölçülü olması mecburiyeti

Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Buna göre mülkiyet hakkı, para da dâhil ekonomik değer taşıyan ve değeri para ile ölçülebilen her türlü malvarlığıdır. Malvarlığının kullanılmasının, semerelerinden faydalanmasını ve tasarruf etmesini sınırlandırma veya yoksun bırakılma mülkiyet hakkına müdahale niteliğindedir. Anayasa'nın 13. maddesi, mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olması, kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülü olması gerekir¹¹⁸. Ölçülülük ilkesi, mülkiyet hakkına kamu yararına yapılacak sınırlama ile bireyin hak ve çıkarları arasında adil bir denge kurmayı amaçlar¹¹⁹. Ölçülülük denetiminden kasıt,

¹¹³ Şit İmamoğlu, "Mevduatta Zamanaşımı" s. 169; Bozkurt, "Bankacılık Kanunu m. 62", 37; Koç, Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, 133.

¹¹⁴ Taylan, Bankalarda Unutulan Mevduat, 75.

¹¹⁵ Şit İmamoğlu, "Mevduatta Zamanaşımı", 168.

¹¹⁶ Şit İmamoğlu, "Mevduatta Zamanaşımı", 186.

¹¹⁷ Aynı yönde bkz. Koç, Zamanaşımına Uğramış Mevduat, 135.

¹¹⁸ Anayasa Mahkemesi (AYM), K. 2019/21 (10.04. 2019), s. 5.

¹¹⁹ Akça, "Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkı", 588.

ulaşılacak istenen amaçtan bu amaca ulaşmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu nedenle kuralın hedeflenen amaca ulaşmak için elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığının denetlenmesi gerekir¹²⁰.

BankK m. 62'nin ilk hali olan 2243 sayılı Kanun'un 17. maddesinin gerekçesinde, zamanaşımına uğrayan mevduatın bankaya kalması yerine Hazineye devredilmesi ve bunların devirden sonra dört yıl hak sahiplerinin aranılması, bu sürenin sonunda devlete geçmesi ifade edilmiştir. Buna uygun olarak, 2999 sayılı Bankalar Kanunu'nda 7129 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile son işlem tarihinden on yıl geçmesinden sonra beş yıllık ek arama süresi öngörülmüştür. Bu itibarla TBK m. 146'ya göre zamanaşımına uğramayan hakkın BankK m. 62'ye göre zamanaşımına uğratılması ölçülülük ilkesine aykırıdır. Nihayet AYM'nin hazineye geçen şirket kar payları ile ilgili kararında¹²¹ gösterdiği gerekçede devletin gelir sağlamak için vergi ve benzeri araçlara başvurması mümkün iken zamanaşımına uğramamış hakların hazineye gelir olarak düzenlenmesini ölçülü bir müdahale olarak kabul etmemiştir.

Sonuç

BankK m. 62 hükmü hem mülkiyet hakkının koruyan Anayasa m. 35 hem de evrensel hukukun genel ilkelerine aykırıdır.

BankK m. 62'deki on yıllık süre TBK m. 146'da düzenlenen süre ile aynı olsa da teknik olarak zamanaşımı değildir. BankK m. 62'de düzenlenen son işlem tarihinden itibaren on yıl aranmayan mevduat, alacak ve emanetlerin, TBK m. 146 ile TMK m. 777'de düzenlenen hükümlere uygun olarak zamanaşımına uğramadan, BankK m. 62'de düzenlenen şekilde Fon'a devredilmesi mülkiyet hakkına ölçüsüz sınırlama olduğu kanaatindeyiz. Bu itibarla, BankK m. 62'ye göre son işlem tarihinden on yıl sonra zamanaşımına uğratılan mevduat, emanet ve alacakların önce Fon'da emanete alınması ve sahiplerine iadesi için, ek on yıllık bir zamanaşımı süresi daha tanınması gerekir. Bu süre içinde sahiplerinin aramaması halinde mülkiyetin Fon'a devrinin Anayasa'ya uygun olacağı kanaatindeyiz.

Ayrıca, Kanun koyucu, BankK m. 62 hükmü aynı konuyu düzenleyen 1933 yılında 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanununun 17. madde gerekçesinden çok uzaklaşmıştır.

Yargıtay'ın BankK m. 62 mevduat sahibine ulaşılması ifadesini bizzat kendisine tebliğ olarak yorumlaması, adres araştırma konusunda özel yetkisi olmayan özel hukuk tüzel kişisine böyle bir görevin yüklenmesi adalet ilkesini zedelemektedir. Ancak, bankanın bu görevi mevduat sözleşmesinde hesap sahibinin bankaya verdiği son adresine tebligat yapılması ile sınırlandırılmasının yeterli olacağı kanaatindeyiz.

BankK m. 62 hem uluslararası kabul göre medeni hukuk zamanaşımı ilkelerine hem de Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına getirilen orantısız bir sınırlamadır. Bu hüküm mevduat sahipleri ile kiralık kasa kullanan kişilerin mülkiyet hakkına aykırı sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle, önerilen Bankacılık Kanunu m. 62'de değişiklik metni taslağı aşağıdadır.

Zamanaşımı

Madde 62. Bankaların nezdindeki mevduat, katılım fonu, emanet ve alacakların hak sahiplerinin en son talebi, işlemi, herhangi bir yazılı talimatı tarihinden başlayarak on yıl içinde aranmayanlar Fon'a devredilerek emanete alınır.

Fon'da emanete alınan her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacakların hak sahibine ulaşmak amacıyla, devirden önce banka tarafından en son adresine tebligat yapılmasına rağmen hak sahiplerinin aramaması hâlinde, yapılacak ilânı müteakiben Fon'da emanete alınır. Bankanın mevduat, katılım fonu, emanet ve alacakların sahiplerine tebligat yapılması ile sözleşme sona erer.

¹²⁰ Anayasa Mahkemesi (AYM), K. 2018/47 (31.05.2018), E. 2018/69, s. 5.

¹²¹ Anayasa Mahkemesi (AYM), K. 2019/21 (14.04.2019).

Sona erme tarihinden itibaren on yıl aranmayan, Fon'un emanetindeki mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar zamanaşımına uğrar.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili usûl ve esaslar Kurulca belirlenir

Kaynakça

- Akça, Kürşat. "Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkı". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası Özel Sayı C. I* (2015), 542-596.
- Akgün, Aliye. *Mevduat Sözleşmeleri*, Ankara: Seçkin, 2020.
- Alıca, Yaşar. *Bankacılık Kanunu Şerhi, C. I*, İstanbul 2017.
- Aydın, Sermet. "Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Kapsamında Müşterinin Tanınması Prensipleri". *Bankacılar* 65 (2008), 66-88.
- Barın, Taylan. "Bankalarda Unutulan Mevduat ve Sair Kıymetlerin Zamanaşımına Uğramasının Hukukun Genel İlkelerine ve Anayasa'ya Aykırılığı". *Türkiye Barosu Dergisi S. 122* (2016), 73-98.
- Battal, Ahmet. *Güven Kurumu Nitelendirilmesi Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu*, Ankara: Batider, 2001.
- Battal, Ahmet. "Mevduatta Zamanaşımı Konusundaki Mevzuatın ve Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi". *Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (Bildiriler ve Tartışmalar) (8 Haziran 2007)*, Ankara: Batider, 2007, 141-201 (Mevduat Zamanaşımı).
- Bayram, Aziz Erman. "Kasa Kiralama Sözleşmesi". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 29/4* (2021), 47-88.
- Bozkurt, Tamer. "Bankacılık Kanunu'nun 62. Maddesinin Hukuki niteliği, Uygulama Alanı ve Mülkiyet ve Miras Hakkı Yönünden Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu". *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 3/1* (2017), 23-46.
- Çeker, Mustafa. *Hukuki Yönüyle Banka Mevduatı*. Adana: Karahan Kitapevi, 2004.
- Doğrusöz Koşut, Hanife. "Yargıtay Kararları Işığında Banka Mevduatında ve Off-Shore Hesaplara Aktarılan Paralarda Zamanaşımına İlişkin Bazı Sorunlar". *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXV*, Ankara: Batider, 2022, 214-223.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin, 2018.
- Erdem, Mehmet. *Özel Hukukta Zamanaşımı*. İstanbul: On İki Levha, 2010.
- Ergüne, Mehmet Serkan. *Taşınır Mülkiyeti*. İstanbul: On iki Levha 2017.
- Ertaş, Şeref. "Sürekli Borç İlişkilerinde (Dauerschuldverhaeltnisse) Zamanaşımı". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan 16/Özel Sayı 2014*, (Basım Yılı: 2015), 3093-3104.
- Gemalmaz, H. Burak. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı*. İstanbul: Beta Kitapevi, 2. Baskı, 2017.
- İmre, Zahit. "Usulsüz Vedia Akdi Türk-İsviçre, Alman ve Fransız Hukuku Üzerinde Bir Tetkik". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, (1944) 188-288.
- Kalender, Süleyman. "Banka Mevduatında Zamanaşımı". *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2/1* (2018), 14-36.
- Kaplan, İbrahim. *Banka Sözleşmeleri Hukuku Cilt I*, Ankara: Dayındarlı Yayınları, 1996.
- Koç, Elif. *Zamanaşımına Uğramış Mevduat Alacakları*, İstanbul: On iki levha, 2021.
- Koç, Nevzat. *Vedia Alanın Ödemezlik Defi ve Hapis Hakkı*, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir 2000, ss. 425-438.
- Konuralp, Haluk. "Banka Tasarruf Mevduatının Hukuki Niteliği". *Ankara Barosu Dergisi 1*(1980), 14-23.

- Paksoy, Meliha Sermin. *Zamanaşımından Feragat (TBK m. 160)*. İstanbul: On İki Levha, 2012.
- Reisoğlu, Sefa. *Bankacılık Hukuku C. I*, Ankara: Yaklaşım, 2015.
- Oğuzman, Kemal – Öz, Hasan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 22. Baskı, 2022.
- Özer, Selçuk. *Mevduat Rehni*, İstanbul: Seçkin, 2016.
- Rüzgar, Yurdağül. “Mevzuat, Yargıtay Kararları ve Doktrin Işığında, Mevduatta Zamanaşımının Değerlendirilmesi, Mevduatın İade Edilmemesinin Hukuki Sonuçları”. (63) *Bankacılar Dergisi* 2007, 71-96.
- Solmaz, Meryem. “*Bankanın Mevduat Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğu*”. İstanbul: On İki Levha, 2024.
- Sirmen, Lale. *Eşya Hukuku*, Ankara: Yetkin, 2022.
- Şener, Oruç Hami. *Banka Mevduatı ve Hukuki Niteliği*, Ankara: Seçkin, 2. Baskı, 2019.
- Şit İmamoğlu, Başak. Mevduatta Zamanaşımı, (XXXI/1) *Batider* 2015, 163-186.
- Tekinalp, Ünal. *Ünal Tekinalp’in Banka Hukukunun Esasları*. İstanbul; Vedat, 2009.
- Topaloğlu, Mustafa. Banka Mevduatı Üzerine Takas ve Hapis Hakkı, *Adana Barosu Bülteni* 4/11 (2004), 1-4. <https://karararama.yargitay.gov.tr/>

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zekâ Bildirimi: Bu makale yazılırken hiçbir yapay zekâ aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.